

 DOI: 10.22124/jol.2025.28310.2505

Research Article

University of Guilan

Iranian association of penal law

Criminal law Research
A Biannual Journal

Vol . 16, No.2, Fall (2025) & Winter 2026(Serial 32)

**The Spirit of Entrepreneurship and its Educational Effect in Reducing Recidivism: by
Examining the Records of Convictions of Theft and Fraud Prisoners in Tehran's
Central Prison**

1. Ali Saffary,

Associate Prof., Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

2. Razieh Saberi,

Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Theology and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

(Corresponding Author: r.saberi@iau.ac.ir)

Submit Date: 2024/08/28

Accept Date: 2025/04/24

Abstract:

The country's prisons are facing overcrowding challenges, with one of the factors contributing to recidivism being the lack of job opportunities for former inmates, leading them back into crime. Prison institutions play a significant role in enhancing the skills and personal development of inmates through economic empowerment programs; however, these programs have not always been effective in increasing entrepreneurial intentions. The main hypothesis of this study suggests that high entrepreneurial spirit is inversely related to recidivism rates. Data were collected through random sampling from 556 inmates convicted of theft and fraud in Tehran's central prison and analyzed using the Shapiro-Wilk test, ANOVA, and Pearson correlation coefficient. The results indicate that education, age, marital status, and financial literacy have a positive and significant relationship with entrepreneurial spirit, which, in turn, is associated with reduced recidivism. Furthermore, fraud offenders exhibit higher entrepreneurial spirit than thieves. Finally, it is recommended that business training programs be implemented for inmates nearing release and recently released ex-convicts to increase their chances of self-employment and reduce recidivism.

Key Words: Prisoner, Job opportunities, Entrepreneurial spirit, Economic empowerment, Trainability, Crime recidivism reduction, Self-employment

1. Introduction

This study addresses the issue of recidivism and prisoners' reentry into the criminal justice system, which negatively impacts both individuals and society. Upon release, prisoners often struggle to reintegrate into society due to social, economic, and cultural challenges, frequently leading them back to criminal activities. In this context, rehabilitation programs are crucial to preventing recidivism. Current correctional initiatives in prisons primarily focus on vocational training, with limited attention given to self-employment and fostering entrepreneurial spirit among inmates. This gap may hinder successful rehabilitation and increase the likelihood of reoffending. In Iran, prison programs are largely employer-dependent, and efforts to enhance prisoners' entrepreneurial skills are notably absent. This highlights the need for new policies in rehabilitation systems. The present study examines the impact of fostering entrepreneurial spirit on reducing recidivism, hypothesizing that entrepreneurial development can help mitigate reoffending rates. The primary objective is to evaluate how nurturing entrepreneurial traits influences the reduction of recidivism.

2. Methodology

This applied research employed a descriptive-survey approach. The questionnaire used in this study, designed by McClelland, measures entrepreneurial traits through 32 questions. Its validity was assessed via content and face validity, while reliability was confirmed with a Cronbach's alpha coefficient of 0.92. The target population comprised male prisoners convicted of theft and fraud in Tehran's central prison, with 481 completed questionnaires analyzed. Data analysis utilized descriptive statistics, ANOVA, Pearson correlation coefficient, and the Shapiro-Wilk test, all conducted in SPSS at a significance level below 0.05.

3. Results and Discussion

The relationship between entrepreneurial traits and recidivism rates among prisoners was analyzed. Findings indicated that, on average, inmates exhibited a relatively high level of entrepreneurial spirit. Prisoners with one or two offenses showed higher entrepreneurial traits compared to habitual offenders, suggesting a stronger motivation for self-improvement. Regarding offense types, fraudsters demonstrated higher entrepreneurial tendencies than thieves, particularly in subcomponents such as achievement motivation, risk-taking, and future planning. Fraudsters showed greater willingness to take risks and plan for their future. Marital status was also a significant factor, with married inmates displaying higher entrepreneurial traits than their single counterparts, particularly in components like achievement motivation and risk-taking. This may stem from additional responsibilities associated with family life. Similarly, educational attainment positively correlated with entrepreneurial spirit; inmates with higher levels of education, particularly those with postgraduate degrees, exhibited stronger entrepreneurial characteristics. This underscores the role of education in enhancing entrepreneurial capacity. Age also influenced entrepreneurial tendencies, with older inmates exhibiting greater entrepreneurial traits than younger ones, likely due to increased experience and maturity. Additionally, a positive relationship was observed between income and entrepreneurial spirit; higher-income individuals were more inclined toward entrepreneurial activities, suggesting financial resources play a supportive role in entrepreneurial development. Finally, financial literacy emerged as a significant factor, with financially literate inmates showing higher entrepreneurial spirit. Awareness of concepts such as profitability, risk assessment, and financial management was strongly linked to entrepreneurial traits. These findings emphasize that strengthening financial literacy could bolster entrepreneurial spirit and potentially reduce recidivism.

4. Conclusions

The study concludes that prisoners generally exhibit notable entrepreneurial traits, particularly in confidence, creativity, and risk-taking. These characteristics are more pronounced among inmates convicted of economic crimes, such as fraud, and are associated with lower recidivism rates. Economic offenders demonstrate higher entrepreneurial spirit compared to those convicted of violent crimes or theft, indicating a connection between these traits and crimes driven by economic motives. Married inmates, due to familial responsibilities, and those with higher education, due to enhanced awareness and capabilities, displayed stronger entrepreneurial tendencies. These findings suggest that fostering entrepreneurial spirit through educational and empowerment programs in prisons could

effectively reduce recidivism and prevent crime. Integrating entrepreneurship-focused initiatives into prison rehabilitation programs could provide inmates with better opportunities for reintegration into society and active participation in positive social activities.

5. Selection of References

- Saberi, Razieh; Safari, Ali; Rezaei, Abbas. (2023). Assessing the Financial Literacy Level of Prisoners and Its Impact on Recidivism and Re-incarceration Rates. *Journal of Legal-Economic Studies*, 30(24), 39-62. [In Pression]
- Batiuk, E., Lahm, F., McKeever, M., Wilcox, N., & Wilcox, C. (2005). Disentangling the effects of correctional education: Are current policies misguided? An event history analysis. *Criminology*
- Chaharpour, M., Moradi, H., & Sadeghi, S. (2016). Examining the impact and importance of entrepreneurship in crime reduction: Case study of youth in Shahrekord County. *Quarterly Journal of Crime Prevention Studies*, 11(39), 42-66.
- Duwe, G., & Clark, V. (2014). The effects of prison-based educational programming on recidivism and employment. *The Prison Journal*, 94, 454–478.
- Farrokhi, D., Rahro Khajeh, A., & Zar'aat Kish, Y. (2023). The effectiveness of technical and vocational training in increasing employability and earning a job income, and reducing re-incarceration after release. *Quarterly Journal of Vocational Training*, 11(43), 127-154.
- Johnson, B., Wubbenhorst, W., & Schroeder, C. (2013). Recidivism reduction and return on investment: An empirical assessment of the Prison Entrepreneurship Program. Baylor Institute for Studies of Religion Special Report, Waco, TX.
- Mahdipour, M., Khandari, A., & Sefi Qara Yetaq, D. (2021). Factors affecting recidivism and re-offending of prisoners in Iranian correctional facilities. *Journal of Sociology and Criminal Studies*, 13(1), 50-72.

Citation:

Saffary, A. & Saberi, R (2025&2026), "The Spirit of Entrepreneurship and its Educational Effect in Reducing Recidivism: by Examining the Records of Convictions of Theft and Fraud Prisoners in Tehran's Central Prison", *Criminal Law Research*, 16(32), pp. 87-110.
DOI: 10.22124/jol.2025.28310.2505

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

انجمن ایرانی حقوق جزا

نشریه علمی

پژوهشنامه حقوق کیفری

سال شانزدهم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۴، پیاپی ۳۲

دانشگاه گیلان

مقاله پژوهشی

صفحات مقاله: ۸۷-۱۱۰

روحیه کارآفرینی و تأثیر آموزش‌پذیری آن در کاهش تکرار جرم: (مطالعه‌ای بر سوابق محکومیت زندانیان سرقت و کلاهبرداری در زندان مرکزی تهران)

۱- علی صفاری

دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲- راضیه صابری *

استادیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
(نویسنده مسئول)

✉ r.saberi@iau.ac.ir

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۶/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۴

چکیده:

یکی از عوامل اصلی تکرار جرم و بازگشت زندانیان به زندان‌های کشور که با چالش ازدحام جمعیت مواجه هستند، نبود فرصت‌های شغلی برای زندانیان سابق است. بخش‌های مرتبط با زندان تلاش می‌کنند با ارائه برنامه‌های حرفه‌آموزی، مهارت‌های زندانیان را افزایش داده و شخصیت آنان را تقویت کنند، اما این برنامه‌ها همیشه در تقویت روحیه کارآفرینی مؤثر نبوده‌اند. فرضیه تحقیق این است که روحیه کارآفرینی به طور معکوس با نرخ تکرار جرم مرتبط است و تقویت آن از طریق آموزش، مدیریت منابع انسانی و افزایش خودکارآمدی مالی می‌تواند نرخ تکرار جرم را کاهش دهد. داده‌های جمع‌آوری‌شده از ۵۵۶ زندانی در زندان مرکزی تهران نشان می‌دهد که بین سطح تحصیلات، سن، تأهل و سواد مالی با روحیه کارآفرینی رابطه مثبت وجود دارد. همچنین، محکومان به کلاهبرداری نسبت به محکومان به سرقت، روحیه کارآفرینی بالاتری دارند. پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزشی کارآفرینی و خوداشتغالی برای زندانیان و محکومان آزاد شده ارائه شود تا بازگشت به زندان کاهش یابد.

واژگان کلیدی: زندانی، روحیه کارآفرینی، توانمندسازی اقتصادی، آموزش‌پذیری، کاهش تکرار جرم، خوداشتغالی.

مقدمه

تکرار جرم و بازگشت دوباره مرتکبان به زندان یکی از معضلات مهم در حوزه عدالت کیفری است که تأثیرات مخربی بر فرد و جامعه دارد. زندانیان پس از آزادی، به دلیل چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، اغلب نمی‌توانند به‌طور مؤثر به جامعه بازگردند و همین مسئله باعث بازگشت آن‌ها به مسیر جرم و زندان می‌شود. این امر نه تنها مشکلاتی را برای فرد ایجاد می‌کند، بلکه تهدیدی جدی برای امنیت و ثبات اجتماعی محسوب می‌شود (Erfani et al., 2011:115; Teymouri et al., 2022:116). از این رو، شناسایی و پیاده‌سازی راهکارهای نوین برای بازگشت سالم این افراد به جامعه ضروری است.

در حال حاضر، برنامه‌های اصلاحی زندانیان در ایران و سایر کشورها بیشتر بر آموزش مهارت‌های حرفه‌ای و آمادگی برای ورود به بازار کار متمرکز هستند. با این حال، این برنامه‌ها عمدتاً بر اشتغال در مشاغل کارگری و وابسته به دیگران تأکید دارند و کمتر به تقویت روحیه کارآفرینی زندانیان پرداخته می‌شود. این نقص در آموزش‌های مرتبط با خوداشتغالی می‌تواند به تکرار جرم و ناکامی در بازپروری مؤثر منجر شود (Patzelt et al., 2014:609; Akhtar & Golra, 2021). در ایران نیز با وجود آیین‌نامه‌های متعدد سازمان زندان‌ها، از جمله آیین‌نامه اجرایی ۱۴۰۰/۲/۲۸، برنامه‌های ارائه‌شده عمدتاً بر مهارت‌آموزی برای نیروی کار وابسته به کارفرمایان تمرکز دارند. برای نمونه، فصل چهارم این آیین‌نامه (مواد ۱۷۴ الی ۱۹۳) بر حرفه‌آموزی تأکید دارد، اما تقویت روحیه کارآفرینی زندانیان همچنان مغفول مانده است. این در حالی است که بسیاری از کارفرمایان تمایلی به استخدام زندانیان سابق ندارند، و همین امر نشان می‌دهد که برنامه‌های حرفه‌آموزی به‌تنهایی نمی‌توانند نرخ بازگشت به جرم را کاهش دهند.

علاوه بر این، بررسی‌ها نشان می‌دهد که در حال حاضر هیچ ماده قانونی یا سیاست اجرایی مشخصی برای آموزش و تقویت روحیه کارآفرینی زندانیان در ایران وجود ندارد. این خلأ جدی می‌تواند مانعی در مسیر بازگشت موفق زندانیان به جامعه باشد. تحقیقات پیشین نشان داده‌اند که برنامه‌های کارآفرینی نه تنها به توسعه توانایی‌های خلاقانه و خوداشتغالی زندانیان کمک می‌کنند، بلکه حس مسئولیت‌پذیری و اعتماد به نفس آن‌ها را نیز افزایش می‌دهند (Baskaran, Hwang & Phillips, 2020). (2019:358-359).

پرسش اصلی این پژوهش آن است که آیا می‌توان رابطه‌ای معنادار بین سطح روحیه کارآفرینی زندانیان و نرخ تکرار جرم آن‌ها برقرار کرد؟ فرضیه اصلی این است که هرچه سطح روحیه کارآفرینی زندانیان بالاتر باشد، تعداد فقرات جرم و بازگشت به زندان کاهش می‌یابد. در این راستا، بررسی رابطه روحیه کارآفرینی زندانیان دو جرم سرقت و کلاهبرداری در زندان مرکزی تهران (فشافویه) با دفعات تکرار جرم آن‌ها، محور اصلی مطالعه حاضر است.

هدف پژوهش، ارزیابی نقش تقویت روحیه کارآفرینی در کاهش نرخ بازگشت به زندان است. در دنیای امروز که کارآفرینی به‌عنوان محور توسعه اقتصادی شناخته می‌شود، ایجاد برنامه‌های آموزشی و حمایتی برای زندانیان می‌تواند تأثیر بسزایی در کاهش نرخ تکرار جرم داشته باشد. این برنامه‌ها شامل کارگاه‌های آموزشی، مشاوره‌های حرفه‌ای و حمایت‌های مالی اولیه خواهند بود که زندانیان را برای بازگشتی مؤثر به جامعه آماده می‌سازند.

نتایج این مطالعه، با توجه به پیامدهای مثبت آن، می‌تواند به سیاست‌گذاران و مسئولان عدالت کیفری در طراحی برنامه‌های بازپروری کارآمد کمک کند.

۱. رویکرد نظری پژوهش

در این بخش، رویکردهای نظری مرتبط با پژوهش بررسی خواهد شد که شامل تحلیل‌های مفهومی و نظری کارآفرینی و آموزش کارآفرینی هستند و ارتباط آن‌ها با کاهش جرم و بازتوانی زندانیان نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. ابتدا، مفاهیم اساسی مانند کارآفرینی، آموزش کارآفرینی و زندانیان تعریف و ارتباط آن‌ها با یکدیگر روشن می‌شود. این مفاهیم پایه‌گذار مباحث بعدی خواهند بود که به تأثیر آموزش کارآفرینی بر کاهش تمایل به ارتکاب جرم در زندانیان پرداخته می‌شود.

کارآفرینی مفهومی گسترده دارد و توسط نظریه پردازان مختلف تعریف شده است. برخی مانند لیندال، کارآفرینی را به انواع رویدادها از سرمایه گذاری های نوآورانه تا خوداشتغالی ساده می دانند (Lindahl, 2007)، در حالی که شندل و هیت آن را فرایند شناسایی و ایجاد فرصت ها تعریف کرده اند و اسمیت آن را فرایند ریسک پذیری برای ایجاد ارزش می داند. در این پژوهش، کارآفرینی به عنوان فرایند اجرای ایده های تجاری با هدف رشد و سودآوری و کاهش تکرار جرم تعریف می شود و شامل ویژگی هایی چون خلاقیت، عزت نفس، انگیزه پیشرفت، منبع کنترل درونی، آینده نگری و خطرپذیری است (Collins et al., 2004:97). این ویژگی ها نشان می دهند که کارآفرینی نه تنها یک فرایند اقتصادی، بلکه مجموعه ای از مهارت های روانشناختی و اجتماعی است که می تواند به کاهش احتمال تکرار جرم کمک کند.

در این مطالعه، کارآفرینی به عنوان ابزاری برای ارتقاء خوداتکایی و بهبود شرایط روانی و اجتماعی زندانیان و کاهش بازگشت به جرم در نظر گرفته می شود. یکی از چالش های کارآفرینی، نبود مهارت در مدیریت کسب و کار است. آموزش های کارآفرینی، به ویژه در زندان ها، مهارت های شغلی و اقتصادی را بهبود می بخشد و با افزایش اعتماد به نفس و انگیزه، به کاهش رفتارهای مجرمانه کمک می کنند (Temitayo Rachael et al., 2022:30). آموزش کارآفرینی نه تنها مهارت های حرفه ای را تقویت می کند، بلکه به افراد این امکان را می دهد که نگرش مثبت تری نسبت به آینده داشته باشند.

آموزش کارآفرینی شامل مهارت هایی مانند مدیریت منابع، توسعه خلاقیت، نوآوری و ریسک پذیری است که در زندگی روزمره و کسب و کار به بهبود توانایی ها کمک می کند. در زندان ها، این آموزش ها با تقویت اعتماد به نفس و احساس خودارزشمندی زندانیان، آنان را از رفتارهای پرخطر و مجرمانه باز می دارد. دولت ها با ارائه آموزش های کارآفرینی در زندان ها نشان دهنده تعهد خود به کاهش نرخ تکرار جرم و حمایت از بازگشت موفق زندانیان به جامعه هستند. تحقیقات اتحادیه اروپا نیز تأیید می کند که این آموزش ها می توانند افراد آسیب پذیر را به سمت رفتارهای مثبت هدایت کنند (European Commission, 2019).

آموزش های کارآفرینی می توانند با ایجاد تغییرات پایدار در شخصیت و نگرش افراد، آنان را به مسیر درست هدایت کنند و اعتماد به نفس را تقویت نمایند. این آموزش ها نه تنها از بازگشت به جرم جلوگیری می کنند، بلکه ابزارهای لازم برای توسعه یک زندگی شرافتمندانه و پایدار را فراهم می کنند. بنابراین، آموزش های کارآفرینی با ترکیب مهارت های فنی و روانی-اجتماعی می توانند تأثیر قابل توجهی در کاهش نرخ تکرار جرم و توانمندسازی افراد برای داشتن زندگی سالم تر و مسئولانه تر داشته باشند.

آموزش کارآفرینی به افراد می آموزد که چگونه فرصت ها را شناسایی و توسعه دهند (Morris et al., 2013:354). آموزش در زندان می تواند برای موفقیت زندانیان در بازگشت به جامعه حیاتی باشد (Akhtar & Golra, 2021). این نوع آموزش برای زندانیان مؤثر است، زیرا مسیر جایگزین شغلی فراهم می کند و ذهنیت کارآفرینی را ایجاد می کند که به آنان در مواجهه با موقعیت های دشوار کمک می کند (Haynie & Shepherd, 2011:508). پاتزلت و همکاران بیان می کنند که شناخت فرصت های کارآفرینی بر اساس درک زندانیان از گذشته خود و انگیزه آن ها برای آینده، نقش مهمی در توسعه برنامه آموزش کارآفرینی دارد (Patzelt et al., 2014:594).

در نهایت، آموزش های کارآفرینی می توانند زندانیان را به افرادی تبدیل کنند که توانایی تشخیص فرصت های جدید و غلبه بر موانع اجتماعی را دارند، و این امر می تواند در جلوگیری از تکرار جرم مؤثر باشد. از آنجا که یکی از دلایل بازگشت به جرم ناتوانی زندانیان در پیدا کردن جایگاه اجتماعی و اقتصادی است، برنامه های کارآفرینی نه تنها زمینه اشتغال را فراهم می کنند، بلکه با ایجاد انگیزه و اعتماد به نفس، به زندانیان کمک می کنند که به جای وابستگی به کارفرما، به عنوان فردی خوداشتغال یا کارآفرین به جامعه بازگردند و به کاهش تکرار جرم کمک کنند.

بعد از آشنایی با مفاهیم مرتبط با کارآفرینی در زندان، در ادامه، با توجه به دیدگاه های مختلف علمی، نظریات مختلف در زمینه های اقتصادی، اجتماعی و روان شناختی که به آموزش کارآفرینی و اثرات آن بر زندانیان می پردازند، تحلیل و بررسی خواهد شد. این نظریات شامل مدل های مختلفی هستند که به تبیین رابطه میان کارآفرینی، آموزش های آن، و تأثیر آن ها بر کاهش جرم و

پیشگیری از تکرار جرم در زندانیان می‌پردازند. به‌ویژه در این قسمت، ارتباط بین نظریات اجتماعی و روان‌شناختی با رفتارهای مجرمانه و تأثیر آموزش کارآفرینی بر این رفتارها مورد توجه قرار خواهد گرفت.

۱.۱. نظریه سرمایه انسانی^۱

نظریه سرمایه انسانی که توسط گری بکر، اقتصاددان برجسته، توسعه یافته است، بر اهمیت آموزش و مهارت‌آموزی به‌عنوان نوعی سرمایه‌گذاری تأکید دارد که می‌تواند بهره‌وری، درآمد و سطح اقتصادی فرد را افزایش دهد (Becker, 1964:40-42; Shane & Venkataraman, 2000:221). طبق این نظریه، آموزش و مهارت‌های فردی همانند سرمایه‌گذاری در دارایی‌های فیزیکی یا مالی عمل می‌کند و بازده اقتصادی و اجتماعی قلیل‌توجهی به همراه دارد. در تحقیق حاضر، این نظریه به‌عنوان مبنای نظری مهمی به‌دلیل ارتباط آن با تأثیر آموزش‌های کارآفرینی بر توانمندسازی زندانیان و کاهش تکرار جرم مورد استفاده قرار می‌گیرد. این نظریه نشان می‌دهد که آموزش‌های کارآفرینی می‌توانند به‌عنوان سرمایه انسانی برای زندانیان در نظر گرفته شوند و به بازگشت مؤثر آنان به جامعه و کاهش احتمال تکرار جرم کمک کنند. از طریق ارائه برنامه‌های آموزشی و کارآفرینی، مهارت‌های لازم برای خوداشتغالی و بهبود وضعیت اقتصادی به زندانیان آموزش داده می‌شود که نتیجه آن افزایش اعتماد به نفس، خودکفایی اقتصادی و کاهش انگیزه برای ارتکاب مجدد جرم است. آموزش کارآفرینی به‌عنوان یک سرمایه‌گذاری در توانمندی‌های فردی، سطح روحیه کارآفرینی و انگیزه موفقیت اقتصادی در زندانیان را ارتقا می‌دهد، به‌طوری‌که این افراد پس از آزادی قادر به ایجاد یا مدیریت کسب‌وکارهای کوچک خود می‌شوند. این توانمندسازی نه‌تنها به آنان فرصت می‌دهد تا از شغل‌های وابسته به دیگران بی‌نیاز باشند، بلکه همچنین باعث می‌شود تا در مسیری قانونی و پایدار گام بردارند.

با توجه به این که بسیاری از زندانیان پس از آزادی با مشکلات اقتصادی و اجتماعی پیچیده‌ای مواجه هستند، مهارت‌های کارآفرینی به‌دست‌آمده از این آموزش‌ها می‌تواند به آنان کمک کند تا از چالش‌های اقتصادی و اجتماعی گریخته و با ایجاد کسب‌وکارهای قانونی، به جای بازگشت به جرایم سابق، مسیر جدیدی در زندگی خود آغاز کنند. بنابراین، آموزش‌های کارآفرینی مبتنی بر نظریه سرمایه انسانی به‌عنوان ابزاری کارآمد برای بازپروری زندانیان عمل کرده و آنان را از بازگشت به زندان بازمی‌دارد. این سرمایه‌گذاری در آموزش زندانیان به‌طور مستقیم به کاهش نرخ تکرار جرم و بهبود نتایج اجتماعی و اقتصادی هم برای آنان و هم برای جامعه منجر خواهد شد.

۲.۱. نظریه شناختی-اجتماعی^۲

نظریه شناختی-اجتماعی که توسط آلبرت بندورا مطرح شده، بر تعاملات میان سه عامل اصلی در شکل‌گیری رفتار انسان تأکید دارد: (۱) رفتار فرد، (۲) عوامل شناختی و شخصی، و (۳) محیط بیرونی. این نظریه توضیح می‌دهد که رفتار انسان، از جمله رفتارهای کارآفرینانه، تحت‌تأثیر پیچیده‌ای از این سه عامل قرار دارد. در زندان، آموزش‌های کارآفرینی می‌توانند به زندانیان کمک کنند تا مهارت‌های مهمی مانند مدیریت زمان، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری را یاد بگیرند و تمرین کنند. عوامل شناختی و شخصی شامل باورها، نگرش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌های فردی هستند که می‌توانند از طریق این آموزش‌ها تقویت شوند. آموزش کارآفرینی همچنین می‌تواند مهارت‌هایی مانند حل مسئله، تفکر خلاق و برنامه‌ریزی استراتژیک را توسعه دهد و به تقویت اعتماد به نفس و خودکارآمدی زندانیان منجر شود که در موفقیت‌های کارآفرینانه آنان بسیار مؤثر است. همچنین، محیط بیرونی فرد، مانند محیط زندان، تأثیر زیادی بر رفتار زندانیان دارد. ایجاد یک محیط آموزشی مثبت و حمایتی در زندان می‌تواند به زندانیان کمک کند تا مهارت‌های کارآفرینی خود را به‌طور مؤثر یاد بگیرند. بر اساس این نظریه، آموزش کارآفرینی می‌تواند نه تنها به بهبود مهارت‌های

فردی و اجتماعی زندانیان کمک کند، بلکه زمینه‌ساز پیشگیری از تکرار جرم و موفقیت آنان در بازگشت به جامعه باشد (Hartmann et al., 2022:9; Awotoye & Singh, 2017:31).

۳.۱. نظریه نیت کارآفرینانه^۱

نظریه نیت کارآفرینانه که توسط شاپرو و سوزوکی ارائه شده است، به تحلیل عواملی می‌پردازد که موجب شکل‌گیری نیت کارآفرینانه افراد، به‌ویژه در زندانیان با شرایط دشوار، می‌شود. این نظریه بر اساس مدل رفتار برنامه‌ریزی‌شده آجزن و شامل سه مؤلفه اصلی است:

نگرش نسبت به کارآفرینی: باور به مزایای کارآفرینی مانند موفقیت مالی و استقلال شغلی می‌تواند نیت کارآفرینانه را تقویت کند. برنامه‌های آموزشی می‌توانند نگرش مثبت نسبت به کارآفرینی ایجاد کنند (Espiritu-Olmos & Sastre-Castillo, 2015:1596).

هنجارهای ذهنی: حمایت اجتماعی از سوی خانواده، دوستان و همکاران می‌تواند تأثیر بسزایی در تقویت نیت کارآفرینانه داشته باشد. در زندان‌ها، ایجاد شبکه‌های حمایتی و حمایت از تلاش‌های کارآفرینانه زندانیان مهم است (Patzelt et al, 2014:605). کنترل رفتار ادراک‌شده: احساس توانایی برای موفقیت در کارآفرینی، به‌ویژه از طریق آموزش مهارت‌های کارآفرینی، می‌تواند نیت کارآفرینانه را تقویت کند (Espiritu-Olmos & Sastre-Castillo, 2015:1596).

این نظریه با تأکید بر سه مؤلفه نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار ادراک‌شده، چارچوبی مؤثر برای تقویت نیت کارآفرینانه در زندانیان فراهم می‌آورد. برنامه‌های آموزشی کارآفرینی می‌توانند نگرش‌های منفی را تغییر داده، احساس حمایت اجتماعی را تقویت کرده و اعتماد به نفس زندانیان را بالا ببرند. این تغییرات می‌توانند به کاهش گرایش به رفتارهای مجرمانه و تشویق زندانیان به ایجاد مشاغل مستقل پس از آزادی کمک کنند.

۴.۱. نظریه شناخت کارآفرینی^۲

نظریه شناخت کارآفرینی که توسط جورج کاسیل و هریس ارائه شده است، به مطالعه فرایندهای شناختی می‌پردازد که افراد را به فعالیت‌های کارآفرینانه سوق می‌دهند. این نظریه بر این باور استوار است که شناخت‌ها و باورهای کارآفرینان با دیگر افراد متفاوت است و این تفاوت‌ها می‌تواند رفتارهای کارآفرینانه را توضیح دهد. مؤلفه‌های کلیدی این نظریه عبارتند از: تفکر فرصت‌محور: کارآفرینان توانایی بیشتری در شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های تجاری دارند. آموزش کارآفرینی می‌تواند به زندانیان کمک کند تا به جای انتظار برای فرصت‌های شغلی، خود فرصت‌های تجاری را شناسایی و ایجاد کنند (Morris et al., 2013:355).

تفکر انتقادی و حل مسئله: کارآفرینان توانایی بیشتری در تحلیل مشکلات و یافتن راه‌حل‌های خلاقانه دارند. آموزش کارآفرینی می‌تواند زندانیان را در بهبود این توانایی‌ها یاری کند که به کاهش تکرار جرم کمک می‌کند.

خودکارآمدی و اعتماد به نفس: باور به توانایی‌های فردی در انجام فعالیت‌های کارآفرینی یکی از مؤلفه‌های اساسی است. آموزش کارآفرینی می‌تواند به زندانیان کمک کند تا اعتماد به نفس و خودکارآمدی خود را افزایش دهند.

هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی: کارآفرینان معمولاً توانایی بیشتری در تعیین اهداف بلندمدت و برنامه‌ریزی دارند. آموزش کارآفرینی می‌تواند به زندانیان کمک کند تا مهارت‌های برنامه‌ریزی را یاد بگیرند و مسیری روشن برای آینده خود ترسیم کنند (Mitchell et al., 2007:8-10).

1 . Entrepreneurial Intention Model

2 . Entrepreneurial Cognition Theory

این مؤلفه‌ها نشان می‌دهند که آموزش کارآفرینی می‌تواند تأثیرات عمیقی بر زندانیان بگذارد. با تقویت تفکر فرصت‌محور، تفکر انتقادی و حل مسئله، اعتماد به نفس و هدف‌گذاری، زندانیان می‌توانند از زندان به‌عنوان فرصتی برای رشد و پیشرفت استفاده کنند. این فرایند می‌تواند آن‌ها را ترغیب کند تا پس از آزادی از راه‌های قانونی برای ایجاد شغل و مشارکت اجتماعی استفاده کنند که احتمال بازگشت به جرم را کاهش می‌دهد.

۵.۱. نظریه فشار^۱

نظریه فشار از رابرت مرتون بیان می‌کند که فشارهای اجتماعی و اقتصادی می‌تواند افراد را به رفتارهای منحرفانه مانند جرم سوق دهد. زمانی که افراد نتوانند اهداف اجتماعی مانند موفقیت مالی را از طریق روش‌های قانونی به‌دست آورند، ممکن است به روش‌های غیرقانونی روی آورند (Wold et al., 2001: 217-222).

آموزش کارآفرینی می‌تواند به زندانیان کمک کند تا مهارت‌هایی برای راه‌اندازی کسب‌وکار و کسب درآمد مشروع بیاموزند و در نتیجه فشارهای اقتصادی را کاهش دهند. همچنین، این آموزش‌ها فرصت‌های قانونی بیشتری برای زندانیان فراهم می‌آورد و به کاهش فشارهای اجتماعی که می‌تواند به بازگشت به جرم منجر شود، کمک می‌کند. توانمندسازی و افزایش اعتماد به نفس زندانیان از طریق آموزش کارآفرینی، می‌تواند هویت مثبت جدیدی برای آن‌ها ایجاد کند که باعث کاهش فشارهای اجتماعی و روانی می‌شود.

در این تحقیق، نظریه فشار به‌عنوان یکی از مباحث کلیدی برای درک تأثیر آموزش کارآفرینی بر کاهش رفتارهای مجرمانه و ایجاد فرصت‌های شغلی مشروع برای زندانیان مورد بررسی قرار می‌گیرد. این نظریه در کنار سایر نظریات، به تحلیل نقش آموزش کارآفرینی در پیشگیری از بازگشت به جرم کمک خواهد کرد.

۶.۱. نظریه پیوند اجتماعی

نظریه پیوند اجتماعی از تراویس هیرشی بیان می‌کند که پیوندهای اجتماعی قوی‌تر با جامعه، احتمال ارتکاب جرم را کاهش می‌دهند. این نظریه چهار عنصر کلیدی دارد: دلبستگی، تعهد، مشارکت و باور. دلبستگی به روابط نزدیک با خانواده و دوستان، تعهد به اهداف جامعه، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و باور به قوانین جامعه از این جمله‌اند (Williams and McShane, 2004: 208-209).

آموزش کارآفرینی می‌تواند پیوندهای اجتماعی زندانیان را تقویت کرده و به کاهش بازگشت به جرم کمک کند (Bersani & Doherty, 2018: 318). به‌ویژه زندانیان متأهل که مسئولیت‌های خانوادگی دارند، به‌طور طبیعی تعهد بیشتری به یادگیری مهارت‌های کارآفرینی و ایجاد کسب‌وکارهای مشروع دارند. این افراد در مواجهه با مشکلات اقتصادی، به‌ویژه برای تأمین نیازهای خانواده، به جستجوی فرصت‌های جدید و خلاقانه می‌پردازند و در نتیجه تعهد به اهداف مثبت و مشروع جامعه را تقویت می‌کنند. آموزش کارآفرینی می‌تواند «دلبستگی» زندانیان به جامعه را افزایش دهد، به‌ویژه در زندانیان متأهل که روابط خانوادگی و اجتماعی قوی‌تری دارند و از طریق تعاملات اجتماعی و شغلی جدید، روابط مثبت‌تری ایجاد می‌کنند. علاوه بر این، این آموزش‌ها به زندانیان این باور را می‌دهد که می‌توانند از طریق مسیرهای قانونی به اهداف اقتصادی خود دست یابند، که این نیز باعث تقویت باور به ارزش‌های اجتماعی می‌شود. بنابراین، تقویت پیوندهای اجتماعی و تعهد به اهداف جامعه از طریق آموزش کارآفرینی می‌تواند زندانیان را به بازگشت موفق به جامعه هدایت کند.

۲. پیشینه پژوهش

تحقیقات نشان داده‌اند که زندانیان اغلب دارای روحیه کارآفرینی بالایی هستند و با آموزش مناسب می‌توانند به کارآفرینانی موفق پس از آزادی تبدیل شوند. برای مثال، لاکوود و همکاران دریافته‌اند که زندانیان از نظر روحی شبیه به کارآفرینان قانونی هستند، اما به دلیل فعالیت‌های غیرقانونی‌شان به جامعه آسیب می‌زنند (Lockwood et al., 2006: 17). ریپل نیز نشان داد که مجرمان در ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه مانند ریسک‌پذیری، خلاقیت و نیاز به موفقیت، نمرات بالاتری نسبت به پرستاران و کارمندان دولتی دارند (Rieple, 1998: 251). به‌طور مشابه، سونفیلد و همکاران دریافته‌اند که زندانیان در آزمون‌های انگیزشی موفقیت کارآفرینی عملکرد بالایی داشتند (Sonfield et al., 2001: 90).

تحقیقات هوانگ و فیلیپس نشان داد که ۱۹ درصد از زندانیان سابق به کارآفرینی مشغول هستند و احتمال خوداشتغالی برای این افراد ۴۱ درصد بیشتر است (Hwang & Phillips, 2020: 18636). همچنین، فینلای و همکاران گزارش کردند که ۲۴ درصد از افراد دارای سوابق کیفری صاحب مشاغل خوداشتغال هستند (Finlay et al., 2022: 28-29).

برنامه‌های آموزشی کارآفرینی نیز تأثیر مثبتی در کاهش نرخ تکرار جرم داشته‌اند. برای مثال، برنامه آموزشی در زندان تگزاس بیش از ۲۶۰۰ زندانی را آموزش داده و منجر به تأسیس بیش از ۵۰۰ کسب‌وکار و کاهش ۸.۳ درصدی نرخ تکرار جرم شده است (Prison Entrepreneurship Program, 2020). برنامه‌هایی نظیر Defy Ventures نیز با دستیابی به نرخ تکرار ۷.۲ درصد، اثربخشی خود را اثبات کرده‌اند (Hill & Guler, 2022: 12-14).

هوانگ و فیلیپس تأکید کردند که کارآفرینی نه تنها انگیزه‌های اقتصادی مانند درآمد بالاتر، بلکه انگیزه‌های روانی و اجتماعی نظیر عزت‌نفس و تعهد را نیز تقویت می‌کند. آنها دریافته‌اند که نرخ تکرار جرم در میان افراد بیکار ۴۵.۶ درصد است، در حالی که این نرخ برای زندانیان کارآفرین به ۱۳.۵ درصد کاهش می‌یابد (Hwang & Phillips, 2020: 18636).

مطالعات دیگری نشان می‌دهند که ابتکارات کارآفرینی در سطح جامعه نیز می‌توانند نرخ جرم را کاهش دهد. به عنوان مثال، کاجپرچیک و روچا بیان کردند که کارآفرینی به حاشیه‌نشینان فرصت یکپارچگی اقتصادی و اجتماعی می‌دهد (Kacperczyk & Rocha, 2021). تحقیقات در نیجریه نیز حاکی از همبستگی مثبت میان آموزش کارآفرینی و کاهش جرم بوده است (Temitayo Rachael et al., 2022: 31).

در اندونزی نیز آموزش کارآفرینی منجر به افزایش خودکارآمدی و تاب‌آوری زندانیان شده است (Perez-Lopez et al., 2019). جانسون و همکاران دریافته‌اند که این برنامه‌ها به طور مؤثری تکرار جرم را کاهش داده و بازده مثبت سرمایه‌گذاری ایجاد می‌کنند (Johnson et al., 2013). به علاوه، برنامه‌های آموزشی کارآفرینی می‌توانند دیدگاه مثبتی ایجاد کرده و تمایل به رفتارهای مجرمانه را کاهش دهند (Haynie & Shepherd, 2011: 514).

در تحقیق دیگری، آکی-سوروچو نشان داد که آموزش مهارت‌های کارآفرینی به جوانان می‌تواند آنها را از ارتکاب جرم باز دارد (Akinsuroju, 2012). همچنین، پژوهشی در شهرکرد نشان داد که هرچه روحیه کارآفرینی در جوانان بیشتر باشد، تمایل به رفتارهای مجرمانه کمتر است (Chaharpour et al., 2016: 61).

۳. روش پژوهش

این تحقیق از لحاظ دسته‌بندی براساس هدف یک تحقیق کاربردی به حساب آمده و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی-پیمایشی است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه است. پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش برای سنجش میزان روحیه کارآفرینی توسط مک‌کلاند^۱ (۱۹۶۱) ساخته شده که شامل ۳۲ سوال می‌باشد. این پرسشنامه دارای یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد می‌باشد که مؤلفه‌های آن و نمره‌گذاری آنها در جدول زیر درج گردیده است.

جدول ۱- امتیازبندی سوالات روحیه کارآفرینی و مؤلفه‌های آن

مؤلفه	شماره سؤال ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
خلاقیات	۶ تا ۱	۱	۲	۳	۴	۵
عزت نفس	۱۱ تا ۷	۱	۲	۳	۴	۵
انگیزه پیشرفت	۱۷ تا ۱۲	۱	۲	۳	۴	۵
منبع کنترل درونی	۲۲ تا ۱۸	۱	۲	۳	۴	۵
آینده نگری	۲۵ تا ۲۳	۱	۲	۳	۴	۵
خطر پذیری	۳۲ تا ۲۶	۱	۲	۳	۴	۵

برای سنجش روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و صوری استفاده شد. روایی محتوایی اطمینان می‌دهد که مقیاس، موارد کافی و مناسبی برای مفهوم مورد بررسی دارد و هرچه این موارد بیشتر باشند، روایی محتوایی بیشتر است. روایی صوری نشان می‌دهد که سؤالات آزمون تا چه حد به موضوع مورد نظر شباهت دارند. ضریب آلفای کرونباخ برای تعیین پایایی پرسشنامه استفاده شد که روایی آن ۰.۹۶ و پایایی آن ۰.۹۲ به دست آمد.

جامعه آماری این پژوهش شامل زندانیان مرد جرایم سرقت و کلاهبرداری در زندان مرکزی تهران (فشافویه) بود. پس از هماهنگی‌های لازم با مسئولان مربوطه، ۵۰۰ پرسشنامه به صورت تصادفی توسط زندانیان تکمیل شد. ابتدا ۲۵۶ پرسشنامه جمع‌آوری شد و سپس ۳۰۰ پرسشنامه دیگر برای تکمیل در سایر بخش‌های زندان توزیع گردید. در مجموع، ۵۵۶ پرسشنامه جمع‌آوری شد که از این تعداد، ۴۸۱ پرسشنامه کامل و ۷۵ پرسشنامه ناقص بود و از تحلیل حذف شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا آمار توصیفی برای متغیرهای جمعیت‌شناختی مورد بررسی قرار گرفت. سپس برای بررسی سؤالات پژوهش از آزمون تحلیل واریانس و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همچنین، برای بررسی توزیع نمونه‌ها از آزمون شاپیرو-ویلک استفاده شد. تمامی تحلیل‌ها با نرم‌افزار SPSS و در سطح معنی‌داری کمتر از ۰.۰۵ انجام شد.

۴. یافته‌های پژوهش

۱.۴. تحلیل‌های آماری توصیفی

در این قسمت پس از گردآوری داده‌ها، با استفاده از آمار توصیفی که شامل فراوانی و درصد و شاخص‌های مرکزی (میانگین) و پراکندگی (واریانس، انحراف معیار) می‌باشد به توصیف نمونه پرداخته می‌شود.

جدول ۲- شاخص‌های توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناختی

متغیرها	قراوانی	درصد
وضعیت تأهل	متاهل	۲۵۵
	مجرد	۲۲۲
	بی‌پاسخ	۴
سن	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	۱۵۲
	۴۱ سال و بیشتر	۱۵۷
	زیر ۳۰ سال و کمتر	۱۵۹
	بی‌پاسخ	۱۳
میزان تحصیلات	دیپلم	۱۴۲
	لیسانس	۷۳
	فوق لیسانس	۳۶
	دکتری	۲۲
	زیر دیپلم	۱۶۵
میزان درآمد	زیر ۱۰ میلیون	۱۴۸
	۱۰ تا ۲۰ میلیون	۱۷۵
	بیشتر از ۲۰ میلیون	۳۷
	بی‌پاسخ	۳
نوع جرم	سرقت	۲۷۷
	کلاهبرداری	۲۰۱
	بی‌پاسخ	۳
تعداد دفعات زندانی شدن	یک بار	۲۷۰
	دو بار	۱۱۷
	سه بار	۴۲
	چهار بار	۴۶
	بی‌پاسخ	۶

در این تحقیق، منظور از «میزان درآمد» میزان درآمد افراد پیش از زندانی شدن است. اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهد که:

- وضعیت تأهل: از ۴۸۱ نفر نمونه بررسی شده، ۵۳٪ متأهل و ۲۶.۲٪ مجرد بوده‌اند و ۰.۸٪ وضعیت تأهل خود را مشخص نکرده‌اند.

- سن: افراد به گروه‌های سنی مختلف تقسیم‌بندی شده‌اند: ۳۳.۱٪ زیر ۳۰ سال، ۳۱.۶٪ بین ۳۱ تا ۴۰ سال، و ۳۲.۶٪ بالای ۴۱ سال بودند؛ ۲.۷٪ سن خود را اعلام نکردند.

- میزان تحصیلات: توزیع تحصیلات نشان می‌دهد که ۳۴.۳٪ زیر دیپلم، ۲۹.۵٪ دیپلم، و ۴.۶٪ دارای مدرک دکتري بودند.
- میزان درآمد: درآمد شرکت‌کنندگان پیش از زندانی شدن به سه دسته تقسیم شده است: ۲۵.۲٪ بدون درآمد، ۳۰.۸٪ با درآمد زیر ۱۰ میلیون، و ۳۶.۴٪ با درآمد بالای ۱۰ میلیون تومان بودند. ۷.۷٪ از شرکت‌کنندگان به این سؤال پاسخ ندادند.
- نوع جرم و تعداد دفعات زندانی شدن: ۵۷.۶٪ از افراد مرتکب سرقت و ۴۱.۸٪ مرتکب کلاهبرداری شده‌اند. ۵۶.۱٪ از نمونه برای اولین بار زندانی شده‌اند و ۸.۷٪ سه بار تجربه زندانی شدن داشته‌اند؛ ۱.۲٪ تعداد دفعات زندانی شدن خود را اعلام نکردند.

۲.۴. تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش

در این بخش، فرضیه‌های پژوهش بررسی می‌شود. برای این منظور، با توجه به ابزار و اهداف تعیین شده، مقایسه میانگین دو گروه مستقل با استفاده از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره یک‌راهه تحلیل می‌شود. قبل از بررسی نتایج آزمون‌ها، ابتدا آزمون‌های همگنی ضرایب رگرسیون، نرمال بودن توزیع نمرات و همگنی واریانس درون گروهی در مؤلفه‌های مورد بررسی انجام شده است.

۱.۲.۴. بررسی نرمال بودن توزیع نمرات

برای بررسی نرمال بودن نمرات از آزمون‌های کولموگراف- اسمیرنوف، گزارش مقادیر یک‌شاخص توزیع کجی و کشیدگی یا ترسیم بصری نمودار نمرات و شاپیرو- ویلک استفاده می‌شود. نتایج آزمون شاپیرو ویلک در جدول ۳ گزارش شده است. براساس نتایج به‌دست آمده از آزمون شاپیرو ویلک چون مقادیر به‌دست آمده برای این آزمون‌ها در یک گروه در سطح ۰/۰۵ معنادار نیست، بنابراین شرط برابری واریانس‌های درون گروهی و نیز توزیع نرمال بودن داده‌ها برقرار است.

جدول ۳- بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون شاپیرو ویلک

متغیر	گروه	شاپیرو ویلک	
		مقدار	درجه آزادی
خلاقیت	سارق	.۹۶۸	۲۷۷
	کلاهبردار	.۸۸۸	۲۰۱
عزت نفس	سارق	.۹۵۸	۲۷۷
	کلاهبردار	.۹۵۴	۲۰۱
انگیزه پیشرفت	سارق	.۹۶۲	۲۷۷
	کلاهبردار	.۸۳۹	۲۰۱
منبع کنترل درونی	سارق	.۹۷۷	۲۷۷
	کلاهبردار	.۹۴۷	۲۰۱
آینده نگری	سارق	.۹۷۲	۲۷۷
	کلاهبردار	.۸۸۲	۲۰۱
خطرپذیری	سارق	.۹۶۰	۲۷۷
	کلاهبردار	.۹۴۷	۲۰۱
روحیه کار آفرینی	سارق	.۹۷۷	۲۷۷
	کلاهبردار	.۸۸۹	۲۰۱

جهت بررسی همگن بودن واریانس درون گروهی از آزمون لوین استفاده شده است.

جدول ۴- نتایج آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس نمرات درون گروهی آزمودنی‌ها (n=۴۸۱)

متغیر	F	Sig.
خلاقیت	.۰۸۱	.۷۷۶
عزت نفس	.۳۰۹	.۵۷۹
انگیزه پیشرفت	.۲۱۱	.۶۴۷
منبع کنترل درونی	.۰۰۱	.۹۷۴
آینده نگری	.۰۰۶	.۹۴۰
خطرپذیری	۱.۶۶۹	.۱۹۷
روحیه کار آفرینی (کل)	۱.۲۶۴	.۲۶۱

مفروضه همگنی واریانس نمرات دو گروه با استفاده از آزمون لوین بررسی شد و با توجه به اینکه مقدار F لوین در سطح $\alpha=0/05$ معنادار نبود، بنابراین مفروضه همگنی واریانس داده‌ها و شیب رگرسیون برقرار می‌باشد.

۲.۲.۴. فرضیه‌های پژوهش

در این بخش، ابتدا فرضیه اصلی پژوهش، یعنی رابطه بین نرخ تکرار جرم و روحیه کارآفرینی زندانیان بررسی می‌شود. سپس، فرضیات فرعی شامل ارتباط بین روحیه کارآفرینی و متغیرهایی مانند وضعیت تأهل، سن، سطح تحصیلات و نوع جرم مورد بررسی قرار می‌گیرد.

پیش از تحلیل فرضیات، ابتدا به ارزیابی کلی روحیه کارآفرینی زندانیان پرداخته می‌شود. در این قسمت، برای ارزیابی وضعیت روحیه کارآفرینی، از آزمون t تک‌نمونه استفاده شده است که میانگین تجربی را با میانگین فرضی (60% از نمرات ممکن در مقیاس ۳) مقایسه می‌کند.

جدول ۵- بررسی وضعیت روحیه کارآفرینی در افراد نمونه

متغیر	میانگین فرضی = ۳ شاخص آزمون تی			
	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون	درجه آزادی سطح معناداری
خلاقیت	۳.۴۳۴۵	۰.۹۲۰۱۶	۱۰.۳۵۶	۴۸۰
عزت نفس	۳.۴۳۷۸	۰.۹۱۹۵۹	۱۰.۴۴۲	۴۸۰
انگیزه پیشرفت	۳.۶۵۷۷	۰.۸۵۴۵۴	۱۶.۸۷۹	۴۸۰
منبع کنترل درونی	۳.۳۹۰۰	۰.۸۶۳۲۷	۹.۹۰۹	۴۸۰
آینده‌نگری	۳.۳۴۳۰	۱.۱۳۹۱۲	۶.۶۰۵	۴۸۰
خطرپذیری	۳.۱۰۶۶	۰.۹۱۷۷۷	۲.۵۴۸	۴۸۰
روحیه کارآفرینی	۳.۳۹۴۹	۰.۷۲۶۴۹	۱۱.۹۲۳	۴۸۰

بر اساس داده‌های جدول فوق میانگین امتیاز تخصیص داده شده از سوی افراد نمونه به وضعیت روحیه کارآفرینی در افراد نمونه، برابر است با $3/39$. از آنجا که این میانگین از میانگین نظری (نمره متوسط مقیاس که برابر با ۳ می‌باشد) بزرگتر است، می‌توان اظهار داشت که از نگاه اعضای نمونه امتیاز مقوله‌های مورد بررسی در حد متوسط به بالا است. به علاوه با در نظر گرفتن مقدار $t = 11/923$ و $p = 0/001$ می‌توان اظهار داشت که با ۹۵ درصد اطمینان این نتیجه معنی‌دار می‌باشد و با توجه به اینکه میانگین تجربی از میانگین نظری بزرگتر است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت روحیه کارآفرینی در افراد نمونه، در حد بالاتر از متوسط ارزیابی شده است.

فرضیه اول: ارتباط بین نرخ بازگشت به زندان (تکرار جرم) و میزان روحیه کارآفرینی زندانیان تفاوت معناداری بین میزان روحیه کارآفرینی افراد با نرخ‌های مختلف تکرار جرم و بازگشت به زندان وجود دارد.

جدول ۶- شاخص‌های آمار توصیفی برای متغیر روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک نرخ تکرار جرم و بازگشت به زندان

شاخص‌های توصیفی			متغیر	
میانگین	انحراف معیار			
۳.۵۰۷	۰.۵۵	یک‌بار	خلافت	
۳.۳۵۹	۰.۸۴	دو بار		
۳.۲۸۶	۰.۱۴۱	سه بار		
۳.۳۱۲	۰.۱۳۴	چهار بار		
۳.۴۷۵	۰.۵۶	یک‌بار	عزت نفس	
۳.۳۷۱	۰.۸۵	دو بار		
۳.۴۴۸	۰.۱۴۲	سه بار		
۳.۳۳۵	۰.۱۳۵	چهار بار		
۳.۷۵۴	۰.۵۱	یک‌بار	انگیزه پیشرفت	
۳.۵۵۰	۰.۷۸	دو بار		
۳.۵۰۰	۰.۱۳۰	سه بار		
۳.۴۹۳	۰.۱۲۴	چهار بار		
۳.۴۷۰	۰.۵۲	یک‌بار	منبع کنترل درونی	
۳.۲۹۲	۰.۷۹	دو بار		
۳.۲۴۳	۰.۱۳۱	سه بار		
۳.۲۸۳	۰.۱۲۵	چهار بار		
۳.۵۵۷	۰.۶۷	یک‌بار	آینده‌نگری	
۳.۰۰۳	۰.۱۰۲	دو بار		
۳.۱۱۹	۰.۱۷۱	سه بار		
۳.۱۳۰	۰.۱۶۳	چهار بار		
۳.۳۳۵	۰.۵۵	یک‌بار	خطرپذیری	
۲.۸۵۵	۰.۸۳	دو بار		
۲.۹۴۹	۰.۱۳۸	سه بار		
۳.۰۸۷	۰.۱۳۲	چهار بار		
۳.۵۰۰	۰.۴۳	یک‌بار	روحیه کارآفرینی	
۳.۲۳۸	۰.۶۵	دو بار		
۳.۲۵۷	۰.۱۰۹	سه بار		
۳.۲۷۳	۰.۱۰۴	چهار بار		

جدول ۷- خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره یک‌راهه در مورد فرضیه اول

شاخص منابع تغییرات	مجموع مجزورات	درجات آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجزور η^2
خلافت	۳.۷۲۵	۳	۱.۲۴۲	۱.۴۹۵	۰.۲۱۵	۰.۰۰۹
عزت نفس	۱.۳۷۵	۳	۰.۴۵۸	۰.۵۴۴	۰.۶۵۲	۰.۰۰۳
انگیزه پیشرفت	۶.۱۴۴	۳	۲.۰۴۸	۲.۸۹۳	۰.۰۳۵	۰.۰۱۸
منبع کنترل درونی	۴.۲۹۹	۳	۱.۴۳۳	۱.۹۸۳	۰.۱۱۶	۰.۰۱۲
آینده‌نگری	۳۰.۰۶۰	۳	۱۰.۰۲۰	۸.۱۷۹	۰.۰۰۰	۰.۵۰
خطرپذیری	۱۲.۹۱۹	۳	۴.۳۰۶	۵.۳۵۲	۰.۰۰۱	۰.۰۳۳
روحیه - کارآفرینی (کل)	۷.۳۰۶	۳	۲.۴۳۵	۴.۸۸۶	۰.۰۰۲	۰.۰۳۰

اثر نرخ تکرار جرم و بازگشت به زندان

طبق نتایج جدول (۷)، متغیر روحیه کارآفرینی (کل) با مقدار F برابر ۴.۸۸۶ و مقدار P برابر ۰.۰۰۲ در سطح ۰.۰۵ معنادار است. زیرمؤلفه‌های انگیزه پیشرفت، آینده‌نگری و خطرپذیری نیز با مقادیر F به ترتیب ۵.۲۴۲، ۸.۱۷۹ و ۵.۳۵۲ و مقادیر P کمتر از ۰.۰۵ معنادار بودند. این نتایج نشان می‌دهد که بین روحیه کارآفرینی و نرخ تکرار جرم تفاوت معناداری وجود دارد، به طوری که افراد با یک یا دو بار تکرار جرم، روحیه کارآفرینی بالاتری نسبت به کسانی که سه یا چهار بار مرتکب جرم شده‌اند، دارند. اما در مؤلفه‌های خلاقیت، عزت نفس و منبع کنترل درونی، تفاوت معناداری مشاهده نشد.

فرضیه دوم: ارتباط بین انواع جرم مورد مطالعه و سطح روحیه کارآفرینی زندانیان تفاوت معناداری در میزان روحیه کارآفرینی افراد با توجه به نوع جرم (سرقت یا کلاهبرداری) وجود دارد.

جدول ۸- شاخص‌های آمار توصیفی برای متغیر روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک نوع جرم

شاخص‌های توصیفی		متغیر	
میانگین	انحراف معیار		
۳.۱۶۸	۰.۵۲	سارق	خلاقیت
۳.۷۹۲	۰.۶۱	کلاهبردار	
۳.۲۸۰	۰.۵۴	سارق	عزت نفس
۳.۶۵۶	۰.۶۴	کلاهبردار	
۳.۳۵۶	۰.۴۷	سارق	انگیزه پیشرفت
۴.۰۷۵	۰.۵۵	کلاهبردار	
۳.۱۶۰	۰.۴۹	سارق	منبع کنترل درونی
۳.۶۹۵	۰.۵۸	کلاهبردار	
۲.۸۰۵	۰.۵۷	سارق	آینده‌نگری
۴.۰۷۶	۰.۶۷	کلاهبردار	
۲.۸۱۳	۰.۵۱	سارق	خطرپذیری
۳.۴۹۶	۰.۶۰	کلاهبردار	
۳.۰۹۷	۰.۳۸	سارق	روحیه کارآفرینی
۳.۷۹۸	۰.۴۵	کلاهبردار	

جدول ۹- خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره یکراهه در مورد فرضیه دوم

شاخص منابع تغییرات	مجموع مجزورات	درجات آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجزور η^2
خلاقیت	۴۵.۳۵۵	۱	۴۵.۳۵۵	۶۰.۲۲۲	.۰۰۰	.۱۱۲
عزت نفس	۱۶.۴۳۰	۱	۱۶.۴۳۰	۲۰.۰۰۹	.۰۰۰	.۰۴۱
انگیزه پیشرفت	۶۰.۳۵۹	۱	۶۰.۳۵۹	۹۹.۳۴۰	.۰۰۰	.۱۷۳
منبع کنترل درونی	۳۳.۲۴۴	۱	۳۳.۲۴۴	۴۹.۰۰۷	.۰۰۰	.۰۹۳
آینده‌نگری	۱۸۸.۲۳۴	۱	۱۸۸.۲۳۴	۲۰۷.۴۷۳	.۰۰۰	.۳۰۴
خطرپذیری	۵۴.۳۸۴	۱	۵۴.۳۸۴	۷۴.۶۷۰	.۰۰۰	.۱۳۶
روحیه کارآفرینی (کل)	۵۷.۲۹۸	۱	۵۷.۲۹۸	۱۳۹.۹۳۹	.۰۰۰	.۲۲۷

اثر
نوع
جرم

نتایج نشان می‌دهند که بین روحیه کارآفرینی و نوع جرم تفاوت معناداری وجود دارد. به‌ویژه، افراد کلاهبردار نسبت به سارقین سطح بالاتری از روحیه کارآفرینی دارند. این تفاوت‌ها در زیرمؤلفه‌های مختلف نیز مشهود است، با بیشترین تأثیر در مؤلفه‌های انگیزه پیشرفت، آینده‌نگری و خطرپذیری.

فرضیه سوم: ارتباط بین وضعیت تأهل و میزان روحیه کارآفرینی زندانیان
بین میزان روحیه کارآفرینی زندانیان به تفکیک وضعیت تأهل (مجرد یا متأهل) تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۰- شاخص‌های آمار توصیفی برای متغیر روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک وضعیت تأهل

شاخص‌های توصیفی		متغیر	
انحراف معیار	میانگین		
۰.۹۰۱۶۴	۳.۳۲۸۸	مجرد	خلاقیت
۰.۹۳۲۲۲	۳.۵۱۹۶	متاهل	
۰.۹۴۱۷۴	۳.۴۰۱۸	مجرد	عزت نفس
۰.۹۰۴۸۰	۳.۴۶۲۰	متاهل	
۰.۸۵۷۹۰	۳.۴۹۲۵	مجرد	انگیزه پیشرفت
۰.۸۳۹۷۱	۳.۷۹۰۲	متاهل	
۰.۸۷۲۲۳	۳.۲۶۶۷	مجرد	منبع کنترل درونی
۰.۸۴۷۷۲	۳.۴۹۱۸	متاهل	
۱.۱۱۵۴۷	۳.۰۸۷۱	مجرد	آینده‌نگری
۱.۱۲۰۴۰	۳.۵۵۱۶	متاهل	
۰.۹۵۵۱۰	۲.۹۶۳۳	مجرد	خطرپذیری
۰.۸۷۱۰۹	۳.۲۲۶۳	متاهل	
۰.۶۹۶۵۰	۳.۲۵۶۷	مجرد	روحیه کارآفرینی
۰.۷۳۵۲۲	۳.۵۰۶۹	متاهل	

جدول ۱۱- خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره یکراهه در مورد فرضیه سوم

شاخص منابع تغییرات	مجموع مجزورات	درجات آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجزور تا η^2
خلاقیت	۴.۳۲۰	۱	۴.۳۲۰	۵.۱۲۴	۰.۰۲۴	۰.۱۱
عزت نفس	۰.۴۳۰	۱	۰.۴۳۰	۰.۵۰۵	۰.۴۷۸	۰.۰۰۱
انگیزه پیشرفت	۱۰.۵۱۸	۱	۱۰.۵۱۸	۱۴.۸۰۳	۰.۰۰۰	۰.۳۰
منبع کنترل درونی	۶.۰۱۳	۱	۶.۰۱۳	۸.۱۴۶	۰.۰۰۵	۰.۱۷
آینده‌نگری	۲۵.۶۱۱	۱	۲۵.۶۱۱	۲۰.۴۸۶	۰.۰۰۰	۰.۴۱
خطرپذیری	۸.۲۱۰	۱	۸.۲۱۰	۹.۸۸۹	۰.۰۰۲	۰.۲۰
روحیه کارآفرینی (کل)	۷.۴۳۰	۱	۷.۴۳۰	۱۴.۴۳۵	۰.۰۰۰	۰.۲۹

طبق جدول (۱۱)، متغیر روحیه کارآفرینی کل و زیرمؤلفه‌های خلاقیت، انگیزه پیشرفت، منبع کنترل درونی، آینده‌نگری و خطرپذیری در سطح ۰.۰۵ معنادار هستند. این نتایج نشان دهنده تفاوت معنادار بین روحیه کارآفرینی و وضعیت تأهل است. به‌طور خاص، روحیه کارآفرینی در افراد متأهل بالاتر از افراد مجرد است. اما در زیرمؤلفه عزت نفس، تفاوت معناداری بین گروه‌ها مشاهده نشد. فرضیه چهارم: ارتباط بین سطح تحصیلات و سطح روحیه کارآفرینی زندانیان
بین میزان روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک سطح تحصیلات آنها تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۲- شاخص های آمار توصیفی برای متغیر روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک سطح تحصیلات

متغیر	خلاقیت		عزت نفس		انگیزه پیشرفت	
	SD	M	SD	M	SD	M
زیر دیپلم	۳.۳۵۲	۰.۷۱	۳.۴۱۲	۰.۷۱	۳.۵۰۸	۰.۶۵
دیپلم	۳.۲۹۵	۰.۷۶	۳.۲۲۷	۰.۷۷	۳.۵۱۸	۰.۷۰
فوق دیپلم	۳.۵۰۸	۰.۱۴۴	۳.۴۸۰	۰.۱۴۵	۳.۷۷۱	۰.۱۳۲
لیسانس	۳.۵۰۹	۰.۱۰۶	۳.۴۸۲	۰.۱۰۷	۳.۹۵۲	۰.۰۹۸
فوق لیسانس	۳.۸۳۸	۰.۱۵۱	۳.۶۵۶	۰.۱۵۳	۳.۹۱۲	۰.۱۳۹
دکتری	۳.۸۴۱	۰.۱۹۴	۳.۸۱۸	۰.۱۹۶	۴.۰۸۳	۰.۱۷۸
متغیر	منبع کنترل درونی		آینده نگری		خطرپذیری	
	SD	M	SD	M	SD	M
زیر دیپلم	۳.۲۰۹	۰.۶۷	۳.۰۱۰	۰.۸۴	۲.۸۸۶	۰.۷۰
دیپلم	۳.۲۷۵	۰.۷۲	۳.۱۳۴	۰.۹۰	۲.۹۹۸	۰.۷۵
فوق دیپلم	۳.۴۴۵	۰.۱۲۵	۳.۵۰۰	۰.۱۷۰	۳.۳۲۲	۰.۱۴۱
لیسانس	۳.۵۷۸	۰.۱۰۰	۳.۹۳۲	۰.۱۲۶	۳.۶۴۶	۰.۱۰۵
فوق لیسانس	۳.۵۸۳	۰.۱۴۳	۳.۸۷۰	۰.۱۷۹	۳.۳۸۹	۰.۱۴۹
دکتری	۳.۷۵۵	۰.۱۸۳	۳.۱۲۱	۰.۲۳۹	۳.۳۹۰	۰.۱۹۱
متغیر	M		SD		تعدد کل روحیه کارآفرینی	
زیر دیپلم	۳.۲۴۶		۰.۵۵		SD	
دیپلم	۳.۲۵۸		۰.۵۹			
فوق دیپلم	۳.۵۰۳		۰.۱۱۱			
لیسانس	۳.۵۶۳		۰.۰۸۲			
فوق لیسانس	۳.۷۰۸		۰.۱۱۷			
دکتری	۳.۸۵۳		۰.۱۵۰			

جدول ۱۳- خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره یکراهه در مورد فرضیه چهارم

شاخص منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجات آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجدور η^2
خلاقیت	۱۴.۰۲۸	۵	۲.۸۰۶	۳.۳۹۸	۰.۰۰۵	۰.۳۵
عزت نفس	۶.۹۶۲	۵	۱.۳۹۲	۱.۶۵۳	۰.۱۴۴	۰.۱۷
انگیزه پیشرفت	۱۹.۶۳۲	۵	۳.۹۲۶	۵.۶۳۶	۰.۰۰۰	۰.۵۶
منبع کنترل درونی	۹.۸۷۰	۵	۱.۹۷۴	۲.۶۹۰	۰.۰۲۱	۰.۲۸
آینده نگری	۷۴.۱۰۴	۵	۱۴.۸۲۱	۱۲.۸۷	۰.۰۰۰	۰.۱۲۰
خطرپذیری	۲۵.۷۰۵	۵	۵.۱۴۱	۶.۴۳۳	۰.۰۰۰	۰.۶۴
روحیه کارآفرینی (کل)	۱۹.۴۳۵	۵	۳.۸۸۷	۷.۹۰۲	۰.۰۰۰	۰.۷۷
خلاقیت	۳۸۹.۶۹۴	۴۷۲	۰.۸۲۶			
عزت نفس	۳۹۷.۵۴۷	۴۷۲	۰.۸۴۲			
انگیزه پیشرفت	۳۲۸.۸۲۹	۴۷۲	۰.۶۹۷			
منبع کنترل درونی	۳۴۶.۴۰۱	۴۷۲	۰.۷۳۴			
آینده نگری	۵۴۳.۱۷۰	۴۷۲	۱.۱۵۱			
خطرپذیری	۳۷۷.۲۳۰	۴۷۲	۰.۷۹۹			
روحیه کارآفرینی (کل)	۲۲۲.۱۷۴	۴۷۲	۰.۴۹۲			

طبق جدول (۱۳)، متغیر روحیه کارآفرینی (کل) و زیرمؤلفه های خلاقیت، انگیزه پیشرفت، منبع کنترل درونی، آینده نگری و خطرپذیری در سطح ۰.۰۵ معنادار هستند، اما در زیرمؤلفه عزت نفس تفاوت معناداری مشاهده نشد. نتایج نشان می دهد که روحیه کارآفرینی با سطح تحصیلات ارتباط معناداری دارد و افراد با تحصیلات دکتری و فوق لیسانس روحیه کارآفرینی بیشتری نسبت به سایر سطوح دارند، در حالی که این روحیه در افراد با تحصیلات زیر دیپلم و دیپلم کمتر است. به طور کلی، با افزایش سطح تحصیلات، میزان روحیه کارآفرینی نیز افزایش می یابد.

فرضیه پنجم: ارتباط بین سن و میزان روحیه کارآفرینی زندانیان
بین میزان روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک سن آنها تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۴- شاخص‌های آمار توصیفی برای متغیر روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک سن

انگیزه پیشرفت		عزت نفس		خلاقیت		متغیر
SD	M	SD	M	SD	M	
۰.۰۶۵	۳.۳۳۹	۰.۰۷۱	۳.۲۷۲	۰.۰۷۰	۳.۱۶۹	۳۰ سال و کمتر
۰.۰۶۶	۳.۶۹۰	۰.۰۷۳	۳.۴۱۱	۰.۰۷۲	۳.۴۶۸	بین ۳۱ تا ۴۰ سال
۰.۰۶۵	۳.۴۹۸	۰.۰۷۲	۳.۶۵۵	۰.۰۷۱	۳.۷۰۹	۴۱ سال و بیشتر
خطرپذیری		آینده نگری		منبع کنترل درونی		متغیر
SD	M	SD	M	SD	M	
۰.۰۷۱	۲.۸۰۶	۰.۰۸۶	۲.۹۰۴	۰.۰۶۶	۳.۰۹۴	۳۰ سال و کمتر
۰.۰۷۲	۳.۱۷۰	۰.۰۸۸	۳.۳۶۶	۰.۰۶۸	۳.۳۸۶	بین ۳۱ تا ۴۰ سال
۰.۰۷۱	۳.۳۵۷	۰.۰۸۷	۳.۷۹۴	۰.۰۶۶	۳.۶۹۴	۴۱ سال و بیشتر
نمره کل روحیه کارآفرینی						متغیر
SD			M			
۰.۰۵۵			۳.۰۹۷			۳۰ سال و کمتر
۰.۰۵۶			۳.۴۱۵			بین ۳۱ تا ۴۰ سال
۰.۰۵۵			۳.۶۸۵			۴۱ سال و بیشتر

جدول ۱۵- خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره یکراهه در مورد فرضیه پنجم

شاخص منابع تغییرات	مجموع مجزورات	درجات آزادی	میلگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجدور η^2
خلاقیت	۲۳.۱۶۵	۲	۱۱.۵۸۳	۱۴.۷۳۴	۰.۰۰۰	۰.۶۰
عزت نفس	۱۱.۸۶۵	۲	۵.۹۳۲	۷.۳۵۴	۰.۰۰۱	۰.۳۱
انگیزه پیشرفت	۲۹.۵۷۸	۲	۱۴.۷۸۹	۲۲.۱۱۵	۰.۰۰۰	۰.۸۷
منبع کنترل درونی	۲۸.۴۳۷	۲	۱۴.۲۱۸	۲۰.۴۹۰	۰.۰۰۰	۰.۸۱
آینده‌نگری	۵۶.۷۱۱	۲	۲۸.۳۵۶	۲۳.۸۴۱	۰.۰۰۰	۰.۹۳
خطرپذیری	۲۴.۸۰۴	۲	۱۲.۴۰۲	۱۵.۵۸۹	۰.۰۰۰	۰.۶۳
روحیه کارآفرینی (کل)	۲۷.۴۰۳	۲	۱۳.۷۰۱	۲۸.۸۷۱	۰.۰۰۰	۰.۱۱۰

طبق نتایج جدول فوق و جدول شماره ۱۵، تفاوت‌های معناداری در متغیرهای خلاقیت، عزت نفس، انگیزه پیشرفت، منبع کنترل درونی، آینده‌نگری و نمره کل روحیه کارآفرینی به تفکیک سن وجود دارد. به‌طور خاص، روحیه کارآفرینی در افراد بالای ۳۱ سال بالاتر از افراد ۳۰ سال و کمتر است. با افزایش سن، میزان روحیه کارآفرینی نیز افزایش می‌یابد. تنها زیرمؤلفه‌ای که تفاوت معناداری نداشت، خطرپذیری بود.

فرضیه ششم: ارتباط بین میزان درآمد و سطح روحیه کارآفرینی زندانیان
بین میزان روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک میزان درآمد آنها تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۶- شاخص‌های آمار توصیفی برای متغیر روحیه کارآفرینی افراد نمونه به تفکیک میزان درآمد

شاخص‌های توصیفی		
متغیر	میانگین	انحراف معیار
خلاصیت	بدون درآمد	۳.۲۱۲
	زیر ۱۰ میلیون	۳.۳۴۳
	بالای ۱۰ میلیون	۳.۶۴۵
عزت نفس	بدون درآمد	۳.۳۵۰
	زیر ۱۰ میلیون	۳.۳۹۷
	بالای ۱۰ میلیون	۳.۵۱۳
انگیزه پیشرفت	بدون درآمد	۳.۳۲۲
	زیر ۱۰ میلیون	۳.۶۲۴
	بالای ۱۰ میلیون	۳.۹۰۵
منبع کنترل درونی	بدون درآمد	۳.۱۵۹
	زیر ۱۰ میلیون	۳.۳۵۰
	بالای ۱۰ میلیون	۳.۵۵۴
آینده‌نگری	بدون درآمد	۲.۹۵۶
	زیر ۱۰ میلیون	۳.۲۹۷
	بالای ۱۰ میلیون	۳.۶۶۵
خطرپذیری	بدون درآمد	۲.۷۹۱
	زیر ۱۰ میلیون	۳.۰۴۵
	بالای ۱۰ میلیون	۳.۳۶۷
روحیه کارآفرینی	بدون درآمد	۳.۱۳۲
	زیر ۱۰ میلیون	۳.۳۴۳
	بالای ۱۰ میلیون	۳.۶۰۸

جدول ۱۷- خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره یکراهه در مورد فرضیه ششم

شاخص منابع تغییرات	مجموع مجزورات	درجات آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجزور η^2
خلاصیت	۱۴.۹۱۸	۲	۷.۴۵۹	۹.۰۱۹	.۰۰۰	.۰۳۹
عزت نفس	۲.۱۳۴	۲	۱.۰۶۷	۱.۲۵۶	.۲۸۶	.۰۰۶
انگیزه پیشرفت	۲۴.۴۴۹	۲	۱۲.۲۲۵	۱۷.۷۶۲	.۰۰۰	.۰۷۵
منبع کنترل درونی	۱۱.۳۷۵	۲	۵.۶۸۷	۷.۸۹۵	.۰۰۰	.۰۳۵
آینده‌نگری	۳۶.۵۴۰	۲	۱۸.۲۷۰	۱۴.۹۹	.۰۰۰	.۰۶۴
خطرپذیری	۲۴.۴۲۲	۲	۱۲.۲۱۱	۱۵.۶۰۷	.۰۰۰	.۰۶۶
روحیه کارآفرینی (کل)	۱۶.۷۱۸	۲	۸.۳۵۹	۱۶.۹۹۳	.۰۰۰	.۰۷۲

طبق نتایج جدول (۱۷)، متغیر روحیه کارآفرینی (کل) و زیرمؤلفه‌های خلاصیت، انگیزه پیشرفت، منبع کنترل درونی، آینده‌نگری و خطرپذیری در سطح ۰.۰۵ معنادار است. بنابراین، تفاوت معناداری در روحیه کارآفرینی به تفکیک درآمد وجود دارد و با افزایش درآمد، روحیه کارآفرینی نیز افزایش می‌یابد. در زیرمؤلفه عزت نفس تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود.

فرضیه هفتم: ماتریس همبستگی بین سواد مالی و میزان روحیه کارآفرینی زندانیان

در نهایت برای بررسی رابطه بین سواد مالی و روحیه کارآفرینی افراد نمونه از ماتریس ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. در خصوص داده‌های مربوط به سواد مالی با توجه به انجام پژوهشی مستقل (Sabeti et al., 2023: 39-62) در خصوص سنجش سطح سواد مالی زندانیان از داده‌های آن پژوهش استفاده و در اینجا به بررسی رابطه بین شاخص‌های سواد مالی با میزان روحیه کارآفرینی زندانیان پرداخته می‌شود.

جدول ۱۸- ماتریس همبستگی بررسی رابطه بین سطح سواد مالی و روحیه کار آفرینی

ماتریس متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
نحوه محاسبه سود	۱							
تورم	.۴۵۹**	۱						
ریسک پذیری	.۱۸۹**	.۲۳۸**	۱					
درخواست وام	.۵۰۰**	.۴۹۱**	.۲۳۸**	۱				
بهره وام	.۵۰۵**	.۵۲۹**	.۲۵۱**	.۶۱۳**	۱			
اخذ تخفیف	.۱۷۹**	.۲۶۰**	.۱۸۳**	.۳۶۱**	.۲۸۳**	۱		
سواد مالی	.۶۹۵**	.۷۳۱**	.۵۱۵**	.۷۸۷**	.۷۸۱**	.۵۵۹**	۱	
روحیه کار آفرینی	.۱۶۱**	.۰۷۵	.۱۰۹*	.۱۸۱**	.۱۴۶**	.۰۳۲	.۱۷۳**	۱

** $P < 0.01$ * $P < 0.05$

نتایج (جدول ۱۸) نشان می‌دهد که رابطه بین نمره کل سواد مالی و روحیه کار آفرینی، با مقدار $r = 0.173$ ؛ مثبت و معنادار می‌باشد. به عبارت دیگر هرچه نمرات سواد مالی در افراد نمونه بالاتر باشد، روحیه کار آفرینی در آنها بیشتر است و بالعکس. همچنین براساس نتایج به دست آمده رابطه بین نحوه محاسبه سود، ریسک پذیری، درخواست وام و بهره وام (به عنوان ملاک های سواد مالی) با روحیه کار آفرینی نیز، به ترتیب با مقدار $r = 0.161$ ، $r = 0.109$ ، $r = 0.181$ و $r = 0.146$ ؛ مثبت و معنادار می‌باشد. قابل ذکر است که ماتریس همبستگی بین متغیرها در سطح $p < 0.01$ معنادار می‌باشد.

نتیجه گیری

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که روحیه کار آفرینی زندانیان بالاتر از حد متوسط است که نشان دهنده تمایلات و ویژگی های مناسب برای کار آفرینی در بیشتر افراد مورد مطالعه است، مانند اعتماد به نفس، خلاقیت، انگیزه نوآوری و ریسک پذیری. این نتایج با مطالعات رپل (۱۹۹۸)، سونفلید و همکاران (۲۰۰۱)، لاکوود و همکاران (۲۰۰۶)، هولنگ و فیلیپس (۲۰۲۰) و فینلای و همکاران (۲۰۲۲) هم خوانی دارد. ویژگی هایی مثل ریسک پذیری بالا، خلاقیت و تمایل به خودمختاری که در زندانیان مشاهده می‌شود، مشابه ویژگی های کار آفرینان است، اگرچه از نظر قانونی تفاوت دارند. علاوه بر عوامل فردی، عوامل ساختاری و اجتماعی، مانند فقدان فرصت های شغلی پایدار به دلیل انگ کارفرما، موانع قانونی و کاهش سرمایه انسانی و اجتماعی، زندانیان را به سمت کار آفرینی سوق می‌دهد. این پتانسیل برای رشد فعالیت های کار آفرینانه در این گروه قابل توجه است.

فرضیه اول و اصلی پژوهش به بررسی ارتباط بین نرخ بازگشت به زندان (تکرار جرم) و میزان روحیه کار آفرینی زندانیان پرداخته است. نتایج نشان داد که بین میزان روحیه کار آفرینی و نرخ تکرار جرم تفاوت معناداری وجود دارد. به طور خاص، زندانیانی که روحیه کار آفرینی بالاتری دارند، کمتر احتمال دارد به زندان بازگردند و نرخ تکرار جرم آنها کمتر است. به عبارت دیگر، هرچه روحیه کار آفرینی افراد بالاتر باشد، احتمال بازگشت به زندان کاهش می‌یابد. این یافته با چهارچوب های نظری پژوهش مطابقت دارد. از دیدگاه نظریه سرمایه انسانی، تقویت روحیه کار آفرینی به عنوان یک سرمایه انسانی، مهارت ها و توانمندی های زندانیان را تقویت کرده و آنها را به سمت رفتارهای مثبت و مولد مانند کار آفرینی هدایت می‌کند، که به کاهش تکرار جرم منجر می‌شود. طبق نظریه شناختی-اجتماعی، زندانیان با روحیه کار آفرینی، از طریق الگوگیری از دیگران، به جای انتخاب رفتارهای مجرمانه، به دنبال راه حل های خلاقانه می‌روند. نظریه نیت کار آفرینانه نیز نشان می‌دهد که هرچه روحیه کار آفرینی در زندانیان بالاتر باشد، احتمال

عملی کردن این نیت و کاهش بازگشت به جرم بیشتر است. نظریه شناخت کارآفرینی تأکید دارد که روحیه کارآفرینی نگرش مثبت‌تری به مشکلات و چالش‌ها ایجاد می‌کند که به کاهش رفتارهای مجرمانه و بازگشت به زندان کمک می‌کند. طبق نظریه فشار، کارآفرینی می‌تواند ابزار مؤثری برای کاهش فشارهای اجتماعی و اقتصادی زندانیان باشد و از بازگشت به جرم جلوگیری کند. در مجموع، این نظریات تأکید دارند که روحیه کارآفرینی می‌تواند عامل کلیدی برای پیشگیری از جرم و بازگشت به زندان باشد. همچنین یافته حاضر مشابه نتایج پژوهش‌های هوانگ و فیلیپس (۲۰۲۰)، اکیچیک و روشا (۲۰۲۱)، پرز-لوپز و همکاران (۲۰۱۹)، هاینی و شیرد (۲۰۱۸)، تمیتایو راسل (۲۰۲۲)، جانسون و همکاران (۲۰۱۳) و چراغپور و همکاران (۱۳۹۴) است که در تمامی این مطالعات رابطه منفی بین افزایش روحیه کارآفرینی و کاهش گرایش به ارتکاب یا تکرار جرم مشاهده شده است.

نتیجه‌گیری از فرضیه دوم پژوهش نشان می‌دهد که سطح روحیه کارآفرینی زندانیان به نوع جرم آنها بستگی دارد و تفاوت معناداری بین میزان روحیه کارآفرینی افراد با انواع جرایم مختلف وجود دارد. به‌طور خاص، زندانیان مرتکب کلاهبرداری نسبت به سارقین از روحیه کارآفرینی بالاتری برخوردار هستند. این تفاوت می‌تواند به علت ویژگی‌های شخصیتی و ذهنیت‌های متفاوت این افراد باشد. کلاهبرداران معمولاً دارای مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی قوی‌تری هستند و توانایی بیشتری در تشخیص فرصت‌ها و ریسک‌پذیری دارند که این ویژگی‌ها به توسعه روحیه کارآفرینی کمک می‌کند. در مقابل، سارقین ممکن است بیشتر به روش‌های سنتی‌تر و مستقیم‌تر برای کسب منابع مالی متوسل شوند که نیازمند نوآوری و خلاقیت کمتری است و بنابراین سطح روحیه کارآفرینی در میان این گروه کمتر مشاهده می‌شود. این یافته که به دلیل ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های شناختی و اجتماعی خاصی است که این گروه از مجرمان را از دیگران متمایز می‌کند، بر اساس نظریات شناختی-اجتماعی و سرمایه انسانی قابل تحلیل است. زیرا این دو نظریه تأکید دارند که کلاهبرداران به دلیل مهارت‌های ارتباطی و ریسک‌پذیری بالا، توانمندی‌های کارآفرینانه بیشتری نسبت به سایر مجرمان دارند.

نتیجه حاصل از یافته‌های فرضیه سوم پژوهش حاکی از آن است که وضعیت تأهل با میزان روحیه کارآفرینی زندانیان ارتباط معناداری دارد. به‌طور کلی، روحیه کارآفرینی افراد متأهل به‌طور قابل توجهی بالاتر از افراد مجرد است. این تفاوت در روحیه کارآفرینی میان افراد متأهل و مجرد را می‌توان در چارچوب نظریه پیوند اجتماعی تحلیل کرد. بر اساس این نظریه، پیوندهای اجتماعی قوی‌تر و مثبت‌تر، افراد را به تعهدات اجتماعی بیشتری متصل می‌کند و انگیزه برای دنبال کردن مسیرهای قانونی و سازنده را تقویت می‌سازد.

نتیجه‌گیری از فرضیه چهارم پژوهش نشان می‌دهد که سطح تحصیلات با میزان روحیه کارآفرینی زندانیان ارتباط معناداری دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که افرادی با سطح تحصیلات بالاتر، به‌ویژه در سطوح دکتری و فوق لیسانس، روحیه کارآفرینی بالاتری نسبت به افرادی با تحصیلات پایین‌تر (دیپلم و زیردیپلم) دارند. این تفاوت می‌تواند با تمسک به نظریه سرمایه انسانی تبیین شود. طبق نظریه سرمایه انسانی، تحصیلات بالا، مهارت‌ها و توانمندی‌هایی مانند تفکر انتقادی و مهارت‌های مدیریتی را تقویت می‌کند که برای کارآفرینی ضروری است. افراد با تحصیلات بالاتر بهتر می‌توانند فرصت‌ها را شناسایی و از ریسک‌ها و چالش‌ها بهره‌برداری کنند و دسترسی به شبکه‌های اجتماعی و حرفه‌ای گسترده‌تری دارند.

نتیجه‌گیری از فرضیه پنجم پژوهش نشان می‌دهد که سن با میزان روحیه کارآفرینی زندانیان ارتباط معناداری دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که افراد با سن بالاتر از ۳۱ سال، روحیه کارآفرینی بیشتری نسبت به افراد جوان‌تر (۳۰ سال و کمتر) دارند. یافته‌ی پژوهش مبنی بر ارتباط معنادار بین سن و روحیه کارآفرینی زندانیان به‌وضوح با نظریه پیوند اجتماعی و نظریه سرمایه انسانی قابل تحلیل است. طبق نظریه پیوند اجتماعی، افراد مسن‌تر به دلیل داشتن پیوندهای اجتماعی قوی‌تر، مانند روابط خانوادگی و حرفه‌ای، از حمایت و مشاوره‌های مفیدی برخوردار هستند که روحیه کارآفرینی را تقویت می‌کند. نظریه سرمایه انسانی نیز بیان می‌کند که تجربه‌های بیشتر زندگی، مهارت‌ها و دانش‌های کاربردی افراد مسن‌تر را برای کارآفرینی تقویت می‌کند. مسئولیت‌های مالی و خانوادگی بیشتر در سنین بالاتر نیز انگیزه بیشتری برای جست‌وجوی فرصت‌های اقتصادی ایجاد می‌کند.

یافته‌های حاصل از فرضیه ششم پژوهش نشان می‌دهد که میزان درآمد با سطح روحیه کارآفرینی زندانیان ارتباط معناداری دارد. به‌طور کلی، افرادی که درآمد بالاتری دارند، از روحیه کارآفرینی بیشتری برخوردارند. این تفاوت ممکن است به این دلیل باشد که افرادی با درآمد بالاتر معمولاً دارای منابع مالی بیشتر و شبکه‌های ارتباطی گسترده‌تری هستند که به آنها اجازه می‌دهد ریسک‌های مربوط به کارآفرینی را بهتر مدیریت کنند. این افراد معمولاً از اعتماد به نفس بیشتری برای سرمایه‌گذاری در ایده‌های جدید و پذیرش چالش‌های ناشی از کارآفرینی برخوردارند، زیرا پشتوانه مالی قوی‌تری دارند. این وضعیت به آنها امکان می‌دهد که به‌جای تمرکز بر نیازهای ابتدایی زندگی، به دنبال فرصت‌های نوآورانه و بلندمدت برای کسب و کار باشند. از سوی دیگر، افرادی با درآمد پایین‌تر ممکن است بیشتر به سمت یافتن شغل‌های پایدار و ایمن متمرکز باشند تا بتوانند نیازهای اساسی زندگی خود و خانواده‌شان را تأمین کنند. این افراد ممکن است به دلیل عدم دسترسی به منابع مالی کافی و حملات‌های لازم، ریسک‌پذیری کمتری در فعالیت‌های کارآفرینی داشته باشند و از پذیرش این چالش‌ها خودداری کنند. این یافته‌ها با نظریه سرمایه انسانی هم‌راستا است، زیرا سرمایه‌گذاری در تجربه و توانمندی‌های مالی افراد باعث موفقیت بیشتر در کارآفرینی می‌شود. افرادی که درآمد بالاتری دارند، به دلیل پشتوانه مالی قوی‌تر، به فرصت‌های کارآفرینی بیشتر توجه می‌کنند. همچنین، یافته‌ها با نظریه نیت کارآفرینانه تطابق دارد، زیرا افراد با منابع مالی بیشتر انگیزه و اعتماد به نفس بیشتری برای مواجهه با چالش‌های کارآفرینی دارند.

یافته‌های حاصل از فرضیه هفتم پژوهش نشان‌دهنده ارتباط مثبت و معناداری میان سطح سواد مالی زندانیان و روحیه کارآفرینی آن‌هاست. این رابطه به‌ویژه در زمینه‌های مختلف سواد مالی از جمله محاسبه سود، ارزیابی ریسک‌ها، درخواست وام و بهره‌وam مشخص است. این یافته‌ها به‌طور عمده با نظریه‌های مرتبط با کارآفرینی، به‌ویژه نظریه سرمایه انسانی و نظریه شناختی-اجتماعی قابل تحلیل است. بر اساس نظریه سرمایه انسانی، سرمایه‌های فردی همچون دانش، مهارت‌ها و تجربیات می‌توانند تأثیرات زیادی بر توانمندی‌های کارآفرینانه افراد داشته باشند. در این زمینه، سواد مالی به‌عنوان یک مؤلفه کلیدی از سرمایه انسانی شناخته می‌شود که فرد را قادر می‌سازد تا تصمیمات مالی صحیح‌تری بگیرد و فرصت‌های کارآفرینی را به‌خوبی شناسایی کند. همچنین، طبق نظریه شناختی-اجتماعی، سواد مالی می‌تواند به تقویت اعتماد به نفس فرد کمک کند. افراد با سواد مالی بالا به‌طور معمول احساس توانمندی بیشتری دارند و قادرند به‌طور مؤثری با چالش‌های مالی و اقتصادی روبه‌رو شوند، که این موضوع به تقویت انگیزه کارآفرینی آن‌ها کمک می‌کند.

با توجه به یافته‌ها و نتایج حاصل از پژوهش پیشنهادات ذیل مطرح می‌گردد:

- برگزاری دوره‌های آموزشی جامع در زمینه کارآفرینی: این دوره‌ها می‌توانند شامل موضوعاتی، مانند مدیریت کسب‌وکار، برنامه‌ریزی استراتژیک، مهارت‌های رهبری، بازاریابی و امور مالی باشند.

- آموزش مهارت‌های مالی: با توجه به ارتباط مثبت بین سواد مالی و روحیه کارآفرینی، آموزش‌هایی که شامل نحوه مدیریت مالی، محاسبه سود و زیان، ارزیابی ریسک و درخواست وام است، می‌تواند بسیار مؤثر باشد.

- ایجاد صندوق‌های مالی یا ارائه وام‌های کم‌بهره: این منابع مالی می‌توانند به زندانیانی که ایده‌های کارآفرینی دارند، کمک کند تا کسب‌وکار خود را آغاز کنند.

- ایجاد بازارچه‌ها و غرفه‌های دائمی فروش محصولات تولیدی زندانیان آزاد شده: در راستای تسهیل کارآفرینی، ایجاد چنین غرفه‌هایی لازم است بدون دریافت اجاره‌بها یا با اجاره‌بهای اندک از سوی مقامات مسئول، همچون اداره کار و شهرداری انجام شود. - برگزاری جلسات و همایش‌ها: جلسات با کارآفرینان موفق و متخصصان صنعت در زندان می‌تواند فرصت‌هایی برای شبکه‌سازی و کسب دانش فراهم کند.

References:

- Akhtar,Z.&Golra,O(2021).“Prison-based entrepreneurial education programs and the Muslim world:a review and research agenda”,*Proceedings of 1st International Conference on Business,Management & Social Sciences (ICBMAS)*. [In English]
- Akinsuroju,T(2012).*Status report on ministry of adult, technical and vocational education*.Akure:ODSG. [In English]
- Aliyari, Maryam; Dastjardi, Mohammad Reza. (2017). Sustainable Employment for Prisoners and Optimizing Resources. First National Conference on Modern Research in Management, Economics, Accounting, and Humanities, Shiraz University International Center. [In Press]
- Aneja,A&C.Avenacio-Leon(2017).Credit-driven crime cycles:The connection between incarceration and access to credit.Available at <https://static1.squarespace.com/static/59dc0ec564b05fea9d3dfee3>. [In English]
- Aos, S. & Drake, E(2013).*Prison, police,and programs:Evidence-based options that reduce crime and save money* (Doc.No.13-11-1901).Olympia:Washington State Institute for Public Policy. [In English]
- Awotoye,Y &Singh,P(2017),“Entrepreneurial resilience, high impact challenges, and firm performance”,*Journal of Management Policy and Practice*,18(2):28-37. [In English]
- Azizi, Nematollah; Maleki, Hatef; Jafari, Mohammad; Fallahi, Hamid. (2018). Evaluating the Effectiveness of Technical and Vocational Training in Improving Life Conditions and Reducing Recidivism Among Prisoners. *Vocational Training*, 7(2), 29-44. [In Press]
- Baskaran,P(2019).Respect the hustle:Necessity entrepreneurship,returning citizens,and social enterprise strategies.*Maryland Law Review*,78(2):323-381. [In English]
- Barr,S(2015).Minority and women entrepreneurs:Building capital,networks,and skills.The Hamilton Project Discussion Paper2015-03,Brookings Institution,Washington, DC. [In English]
- Batiuk,E.,Lahm,F.,McKeever,M.,Wilcox,N.&Wilcox,C(2005).Disentangling the effects of correctional education:Are current policies misguided?An event history analysis.*Criminology and Criminal Justice*5(1):55–74. [In English]
- Becker, S(1964).*Human capital:A Theoretical and Empirical Analysis,with Special Reference to Education*.New York:Colombia University Press. [In English]
- Bersani,E.& Doherty,E(2018).Desistance from offending in the twenty-first century.*Annual Review of Criminology*,(1):311–334. [In English]
- Brewster,R & Sharp,F(2002).Educational programs and recidivism in Oklahoma:Another look.*The Prison Journal*,(82):314–334. [In English]
- Bohoney,(2011).Weidemann Associates,Inc.for the Business Growth Initiative Project and financed by the Office of Economic Growth of EGAT/USAID. [In English]
- Chaharpour, Mehdi; Moradi, Hojatollah; Sadeghi, Settar. (2016). Examining the Impact and Importance of Entrepreneurship in Crime Reduction (Case Study: Youth of Shahrekord County). *Quarterly Journal of Crime Prevention Studies*, 11(39), 42-66. [In Press]
- Chappell,A(2004).Post-secondary correctional education and recidivism:A metaanalysis of research conducted1990-1999.*Journal of Correctional Education*,(55):148–169. [In English]
- Chivasa,S(2014).Entrepreneurship Culture among SMEs in Zimbabwe:A Case of Bulawayo SMEs Lupane State University,Bulawayo,Zimbabwe.*International Journal of Economics, Commerce and Management* ,2(9):1-13. [In English]
- Collins,C;Hanges,P&Locke,E(2004).The Relationship of Achievement Motivation to Entrepreneurial Behavior:A Meta-Analysis.*Human Performance*,17(1):95-117. [In English]
- Costelloe, A&Langelid,T(2011).Prison education and training in Europe:A review and commentary of existing literature,analysis and evaluation.Directorate General for Education and Culture,European Commission. [In English]
- Cooney,T(2012).Reducing recidivism through entrepreneurship programmes in prisons,*Entrepreneurship and Innovation*,13(2):125–133. [In English]

- Davis, M., Bozik, R., Steele, L., Saunders, J. & Miles, N. (2013). Evaluating the effectiveness of correctional education: A meta-analysis of programs that provide education to incarcerated adults. Rand Corporation. [In English]
- Duwe, G. & Clark, V. (2014). The effects of prison-based educational programming on recidivism and employment. *The Prison Journal*, (94): 454-478. [In English]
- Erfani, Mahmoud; Davarnia, Rahim; Bakhshi Zadeh, Hossein. (2011). Investigating the Impact of Prison on Recidivism (Case Study: Ardabil Central Prison). *Social-Cultural Strategy*, 1(1), 103-125. [In Pression]
- Espiritu-Olmos, R. & Sastre-Castillo, A. (2015). "Personality traits versus work values: comparing psychological theories on entrepreneurial intention", *Journal of Business Research*, 68(7): 1595-1598. [In English]
- Farrokhi, Davood; Rahro Khajeh, Ahmad; Zar'at Kish, Yacoub. (2023). The Effectiveness of Technical and Vocational Training in Increasing Employability and Earning a Job Income, and Reducing Re-incarceration After Release. *Quarterly Journal of Vocational Training*, 11(43), 127-154. [In Pression]
- Finlay, K., M. Mueller-Smith & B. Street (2022). Criminal justice involvement, self-employment, and barriers in recent public policy. *Policy Analysis and Management*, 42(1): 11-34. [In English]
- Gordon, D. & Weldon, B. (2003). The impact of career and technical education programs on adult offenders: Learning behind bars. *Journal of Correctional Education*, (54): 200-209. [In English]
- Harding, J., J. Morenoff & J. Wyse (2019). *On the outside: Prisoner re-entry and reintegration*. Chicago, IL: University of Chicago Press. [In English]
- Hartmann, S., Backmann, J., Newman, A., Brykman, M. & Pidduck, J. (2022). Psychological resilience of entrepreneurs: a review and agenda for future research", *Journal of Small Business Management*, 60(5): 1-39. [In English]
- Hasani, Rafiq. (2012). The Impact of Technical and Vocational Training on the Employment of Released Prisoners in Kurdistan Province. *Vocational Training*, 5(1), 101-116. [In Pression]
- Haynie, M. & Shepherd, D. (2011). "Toward a theory of discontinuous career transition: investigating career transitions necessitated by traumatic life events", *Journal of Applied Psychology*, 96(3): 501-524. [In English]
- Henry, C., Hill, F. & Leitch, C. (2005). "Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part I", *Education & Training*, 47(2): 98-111. [In English]
- Hill, R. & Guler, I. (2022). The Impact of Entrepreneurial Prison Training on Reducing Recidivism, *Academy of Management Proceedings*, (1): 6-42. [In English]
- Hwang, J. & Phillips, D. (2020). Entrepreneurship as a response to labor market discrimination for formerly incarcerated people. *Academy of Management Proceedings*, (1): 18636. [In English]
- Hwang, J. (2021). Entrepreneurship as a bridge to employment? Evidence from formerly incarcerated individuals. *Academy of Management Proceedings* (1): 15966. [In English]
- Johnson, B., Wubbenhorst, W. & Schroeder, C. (2013), Recidivism Reduction and Return on Investment: An Empirical Assessment of the Prison Entrepreneurship Program, *Baylor Institute for Studies of Religion Special Report*, Waco, TX. [In English]
- Kacperczyk, A. & Rocha, V. (2021). Does More Entrepreneurship Benefit Society? The Effect on Community Crime Using a Quasi-Natural Experiment (March 5, 2021). *SSRN Electronic Journal*. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3798302>. [In English]
- Kim, H., H. Aldrich & L. Keister (2006). Access (not) denied: The impact of financial, human, and cultural capital on entrepreneurial entry in the United States. *Small Business Economics*, 27: 5-22. [In English]
- Lindahl, N. (2007). Beyond the Gates, Facilitating Successful Re-entry with Entrepreneurship, Prisoner Reentry Institute at John Jay College of Criminal Justice. [In English]
- Lockwood, S., Teasley, T., Carland, C. & Carland, W. (2006). An examination of the power of the dark side of entrepreneurship, *International Journal of Family Business*, (3): 1-20. [In English]
- Mahdipour, Mohammad; Khandari, Amir; Sefi Qara Yetaq, Davood. (2021). Factors Affecting Recidivism and Re-incarceration Among Prisoners in Sistan and Baluchestan Prisons. *Quarterly Journal of Criminal Information and Research*, 16(4), 59-86. [In Pression]

- Middleton,K(2010).«Developing Entrepreneurial Behavior;Facilitating Nascent Entrepreneurship at the University»,Thesis for: PhD. [In English]
- Mitchell,K.,Busenitz,W.,Morse,A.&Smith,B(2007).The central question in entrepreneurial cognition research 2007.*Entrepreneurship Theory and Practice*,31(1):1–27. [In English]
- Morris,H.,Webb,W,Fu, J&Singhal,S(2013).“A competency-based perspective on entrepreneurship education:conceptual and empirical insights”,*Journal of Small Business Management*,51(3):352-369. [In English]
- Munyoro, G&Gumisiro,C(2017).The Significance of Entrepreneurial Culture in The Security Sector:a Case Study of Zimbabwe Prisons and Correctional Service,*Business Management*,5(5):15-28. [In English]
- Patzelt,H,Williams,A&Shepherd, A(2014).“Overcoming the walls that constrain us:the role of entrepreneurship education programs in prison”, *Academy of Management Learning and Education*,13(4):587-620. [In English]
- Perez-Lopez,C.,Gonzalez-Lopez,J&Rodriguez-Ariza,L(2019).“Applying the social cognitive model of career self-management to the entrepreneurial career decision:the role of exploratory and coping adaptive behaviours”,*Journal of Vocational Behavior*,(112):255-269. [In English]
- Pourqahramani, Babak; Estadi, Ali. (2017). The Impact of Employment and Vocational Training on Reducing Recidivism (Case Study of Tabriz Prison). *Quarterly Journal of Crime Prevention Studies*, 12(44), 35-51. [In Pression]
- Quan-Baffour,P&Zawada,E(2012).“Education programmes for prison inmates:reward for offences or hope for a better life?”,*Journal of Sociology and Social Anthropology*3(2):73-81. [In English]
- Rieple,A(1998).Offenders and entrepreneurship.*European Journal on Criminal Policy and Research*6(2):235–256. [In English]
- Saberi, Razieh; Safari, Ali; Rezaei, Abbas. (2023). Assessing the Financial Literacy Level of Prisoners and Its Impact on Recidivism and Re-incarceration Rates. *Journal of Legal-Economic Studies*, 30(24), 39-62. [In Pression]
- Salami,E(2011).Entrepreneurship and youth unemployment in Nigeria:The missing link.Global,*Journal of Management and Business Research*,11(5):8-15. [In English]
- Shane,S&Venkataraman,S(2000).The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research.*The Academy of Management Review*,25(1):217-226. [In English]
- Sohrabzadeh, Mehran; Niayazi, Mohsen; Mohammadi, Mohammad Sadiq; Babaei, Hassan. (2016). Evaluating the Effectiveness of the Central Sanandaj Prison Program in Reducing Prisoners' Recidivism. *Social Issues of Iran*, 7(2), 53-72. [In Pression]
- Sonfield,M(1992).From inmate to entrepreneur:A preliminary analysis, Proceedings,Small Business Institute Directors Association National Conference,39-44. [In English]
- Sonfield,M.,Lussier,R.&Barbato,R(2001),‘The entrepreneurial aptitude of prison inmates and the potential benefit of self-employment programs’,*Academy of Entrepreneurship Journal*,17(2):5–94. [In English]
- Teymouri, Fatemeh; Ashrafi, Mahmoud; Heydari, Masoud. (2022). Facilitating Productive Employment under Article 174 of the Prison Organization Regulations Approved in 2021. *Journal of Private and Criminal Law Research*, 18(4), 109-126. [In Pression]
- Temitayo Rachael,O;Martins,E&Idiat Adeola,A(2022).Influence of entrepreneurial training at penitentiary institutions on crime and criminality management in South-South and South-West,Nigeria,*International Journal of Recent Research in Social Sciences and Humanities*,9(2):28-34. [In English]
- Vacca,S(2004). Educated prisoners are less likely to return to prison. *Journal of Correctional Education*, 55(4):297–305. [In English]
- Williams, Frank; McShane, Marie Lindy. (2004). *Criminological Theories*, Translated by Hamidreza Malek-Mohammadi. Tehran: Mizan. [In Pression]
- Wilson,D,Gallagher,A&MacKenzie,L(2000).A meta-analysis of corrections-based education,vocation,and work programs for adult offenders.*Journal of Research in Crime and Delinquency*,37(4):347–368. [In English]
- Wold, George; Thomas, Bernard; Snipes, Jeffrey. (2001). *Theoretical Criminology*, Translated by Ali Shojaei. Tehran: Samt. [In Pression]

استناد به این مقاله:

صفاری، علی و صابری، راضیه (۱۴۰۴)، «روحیه کارآفرینی و تأثیر آموزش‌پذیری آن در کاهش تکرار جرم: (مطالعه‌ای بر سوابق محکومیت زندانیان سرقت و کلاهبرداری در زندان مرکزی تهران)»، پژوهشنامه حقوق کیفری، دوره ۱۶، پیاپی ۳۲، صص. ۸۷-۱۱۰

Doi: 10.22124/jol.2025.28310.2505

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

